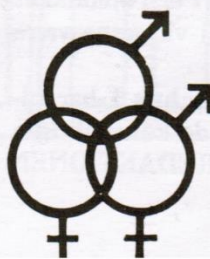
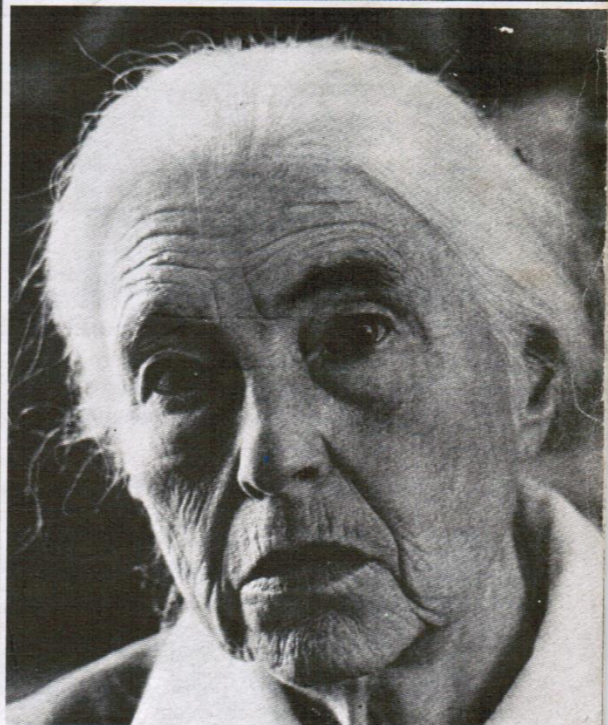
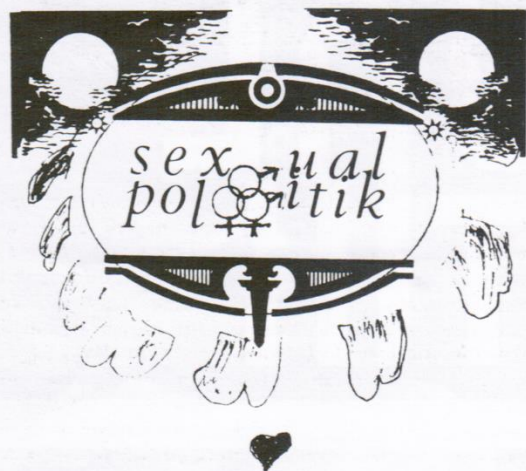

5. årgang nr.2 8 kr.

SEKSUAL POLITIK

KVINDER OVER FYRRE
Interview med Børge Madsen
VS og Seksual Politik

5. ÅRGANG NUMMER 2 1977

BLADET SEKSUALPOLITIK
STUDIESTRÆDE 18
1455 KBH. K.

V.S. svarer

Interview med Børge Madsen

Forsømte underliv

Seksuelle tabuer

Tag dig dog sammen og bliv syg mand

Kære Rosa

Berøring

Skilsmisse også et kønsrolleprodukt

Debat

Boganmeldelse

Digit

Kryds og tværs

Redaktør

Jeannette Schellenberg (ansv.)

Redaktion

Birgitte Gravesen, Christian Kampmann,
Finn Mikkelsen, Inger Albertsen, Ole Nør-
lyng, Hans-Otto Loldrup, Jeannette Schellenberg.

Lay-out

Bente Grue, Ole Nørlyng

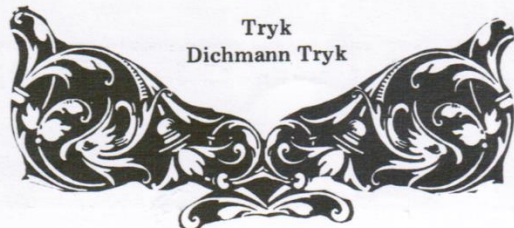
Claus Rønn Jeanette Schellenberg

Sats:

Bladfabrikken, Nørrebrogade 18 B,
2200 N.

Tryk

Dichmann Tryk

Abonnement på bladet Seksualpolitik kan tegnes ved at indsende 30 kr. på postgiro-konto nr. 7 25 11 14 til "Bladet Seksualpolitik, Studiestræde 18, 1455 Kbh. K."

BLADET SEKSUALPOLITIK

sælges hos:

KØBENHAVN:

Københavns Bogcafe, Kultorvet 11

Boghandlen for samfundslitteratur

Reitzels Boghandel, Nørregade 20.

Informations Kiosk, Demos, Arnold

Busck, Munksgård, Pocket Bogladen,

RUC's boghandel Roskilde,

Handelshøjskolens boghandel.

ÅRHUS:

Kvindehuset, Nørregade 6

Århus Bogcafe, Anholtsgade 4

ODENSE:

Bogladen i Odense, Skt. Knuds Kirkestræ-
de 7

Husets Bogcafe, Vester Alle 15.

HILLERØD:

Bogbutikken, Sønderbanevej 16

VIBORG:

Anarkistisk Boghandel, Gothersgade 27.

BORNHOLM:

Bornholm Bogbutik, Stumpegade 1,
Rønne

ESBJERG:

Esbjerg Bogcafe, Danmarksgade 66

LUND:

Bokcafet, Skt. Petri Kyrkogatan 9

OSLO:

1. Tronsmo A6S, Postbox 6897, St.
Olavsplass, Oslo 1, tlf. 20 25 09.

STOCKHOLM:

Bokcafet Morianen, Drottninggatan 19,
og RFSL Klubb Timmy, Timmermanns-
gatan 24.

Adresser:

B.B.F. Åbenrå 33 I., 1124 København K.

Introduktionsmøder for nye B.B.F.'ere
holdes den første mandag i hver måned,

Åbenrå 33 I kl. 20.

Mandagsmøder holdes hver mandag kl. 20
i KRIM-huset på Christiania.

Forbundet af 1948: Postbox 1023, 1007
København K.

Tlf. (mand.-torsd. kl. 17-18) 01-111961

Den lesbiske bevægelse, Kvindehuset,
Prinsessegade 7, 1422 København K.

Tlf. (01) 57 03 66

Rødstrømperne, Kvindehuset, Prinsesse-
gade 7, 1422 København K.

Tlf. (01) 57 03 66

Mandebevægelsen, Dronningensgade 14,
1420 København K.

RÅDGIVNING:

"Små skridt", hver mandag 18-10 i
KVINDEHUSET i København

ANNONCE! Vi søger flere aktive kvinder der har lyst til at være med i den kollektive redaktion. Vi er i øjeblikket kun tre kvinder. Vi vil gerne være fem.

Det vil være fint hvis I har tilknytning til en af de kønspolitiske bevægelser. **REDAKTIONEN**

Hvad vil vi?

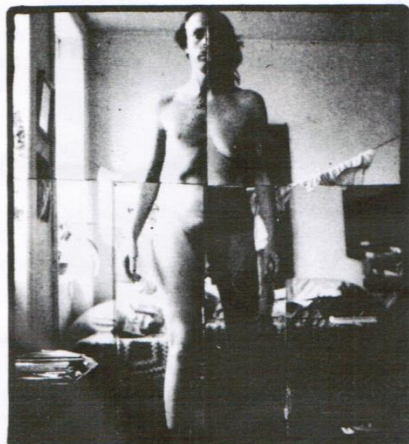
Vi kæmper for seksualrevolutionen. Det er ikke nok at bekæmpe den økonomiske undertrykkelse, også den seksuelle undertrykkelse må bekæmpes. Kapitalismen og patriarkatet støtter hinanden, og revolutionen må knuse begge systemer. Vi vil tvinge venstrepartierne til at beskæftige sig med seksualpolitik. Samtidig vil vi vise dem, der tror, at de er seksuelt frigjorte, at socialismen er en betingelse for at den seksuelle undertrykkelse kan holde op.

Samfundet

Vi kæmper for et socialistisk Danmark, hvor folket og ikke profitten bestemmer. Folket alene afgør, hvad der skal produceres — og hvor meget, hvordan og hvorfor. Ned med ejendomsretten! Al magt til folket!

Kønsbalance på arbejdsmarkedet

Vi kæmper for kvindens økonomiske selvstændighed. Kønsbalance på arbejdsmarkedet vil forhindre, at kvinder bliver brugt som en særlig kvinde-arbejdskraft-reserve, og det vil forhindre, at arbejdsløsheden bliver større hos kvinder end hos mænd.

Seksualpolitiske hovedpunkter

Samliv

Vi kæmper for en seksuel frigørelse fra den mandsdominerede kultur. Den patriarkalske kernefamilie skal nedbrydes. Den undertrykker alle sine medlemmer, og kapitalismen bruger den til at indoktrinere sit undertrykkende system. Kapitalismen og patriarkatet støtter kernefamilien, fordi den opretholder og videregiver det normalitetsbegreb, der skaber forfølgelse og undertrykkelse af anderledes tænkende, følende og handlende. Først når kernefamilien er nedbrudt, ophører undertrykkelsen af andre samlivsformer.

Kampen for frigørelse

Vi kæmper for at nedbryde de undertrykkende kønsroller, som kapitalismen og patriarkatet har skabt og bevaret. Vi støtter aktivt kvindens kamp mod undertrykkelse og kræver, at manden frigør sig fra sin undertrykkende rolle. Frigørelsen skal også omfatte børnene. Uden deres frigørelse er seksualrevolutionen umulig. Vi støtter de lesbiske kamp og bøssernes kamp for frigørelse. Deres kampe er nødvendig for seksualrevolutionen og kan ikke skilles fra den.

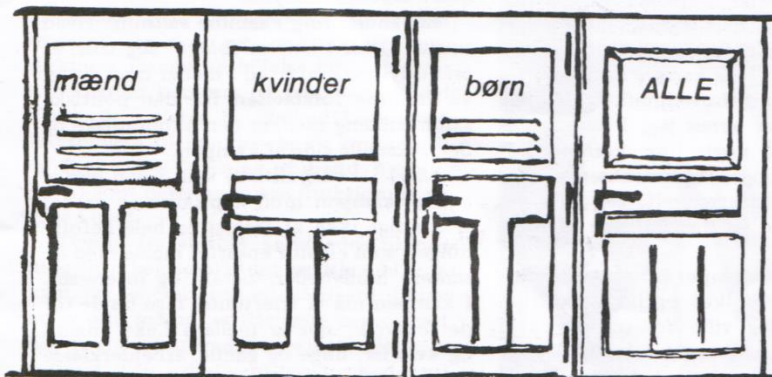
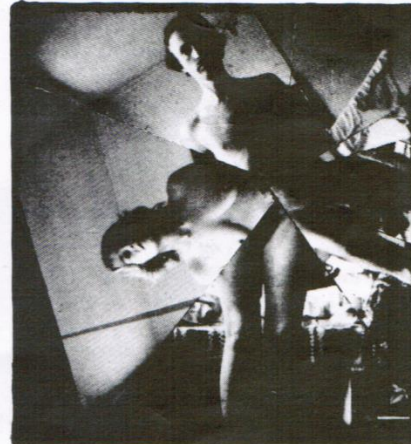
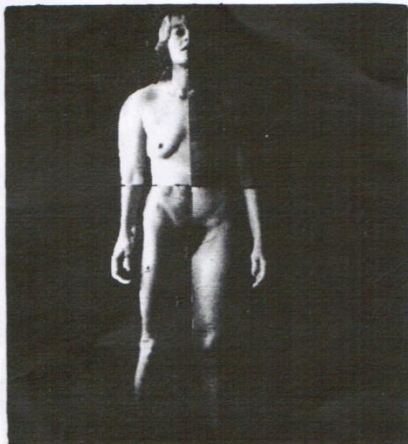
Ned med pik-imperialismen!

Krop og seksualitet

Vi kæmper for menneskets ret til at bestemme over sin krop og dens muligheder. Alle må have lov til at vælge seksualpartnere, som de har lyst til, uanset køn, alder og slægtskab, når bare det er frivilligt og til gensidig glæde. Og alle må kunne onanere med glæde og uden skyldfølelse.

Seksualrevolutionens drivkraft

Vi solidariserer os med de grupper, der kæmper for at nedbryde kapitalismen og patriarkatet. Fra den kommer seksualrevolutionens drivkraft. Det er: Lesbisk Bevægelse, Bøssernes Befrielsesfront, Kvindebevægelsen, Mandebevægelsen, Pædofilgruppen, Børnenes Befrielsesfront og Kollektivbevægelsen.

BLAND TOILETTERNE !

”Kønsrollerne bliver opretholdt, adskillelsen mellem kønnene er ikke afskaffet (så længe) der er forskellige badeværelser (toiletter) til mænd og Kvinder”, Shulamith Firestone.

VS SVARER:

Bladet har henvendt sig til VS for at få at vide, hvorledes partiet stiller sig til de hovedpunkter vi opstiller.

Da vi desværre ikke har haft tid til at diskutere dette svar i kvindegrupperne eller andre grupper i VS, må det følgende i første omgang stå for min egen regning. Det vil imidlertid blive sendt ud til diskussion i kvindegrupperne — i første omgang, så det er muligt, I kan få endnu et svar med udbyggede kommentarer senere hen.

Det, der har gjort dybest indtryk på mig i jeres blad, (som jeg har abonneret på 1 årstid), er jeres fotomontager og opsætning af bladet. Dette skyldes sikkert, at visuelle indtryk som oftest er stærkere end verbale indtryk. Desuden synes jeg, opsætningen og fotografierne/fotomontagerne svarer godt overens med det øvrige indhold i bladet, idet det bryder med både den borgerlige moral og de sædvanlige "progressive" normer. Som eksempel kan nævnes sammenklipningen af fotografierne af en mand og en kvinde i forbindelse med opstillingen af jeres seksualpolitiske hovedpunkter.

Venstrefløjen forsømmer seksual politik

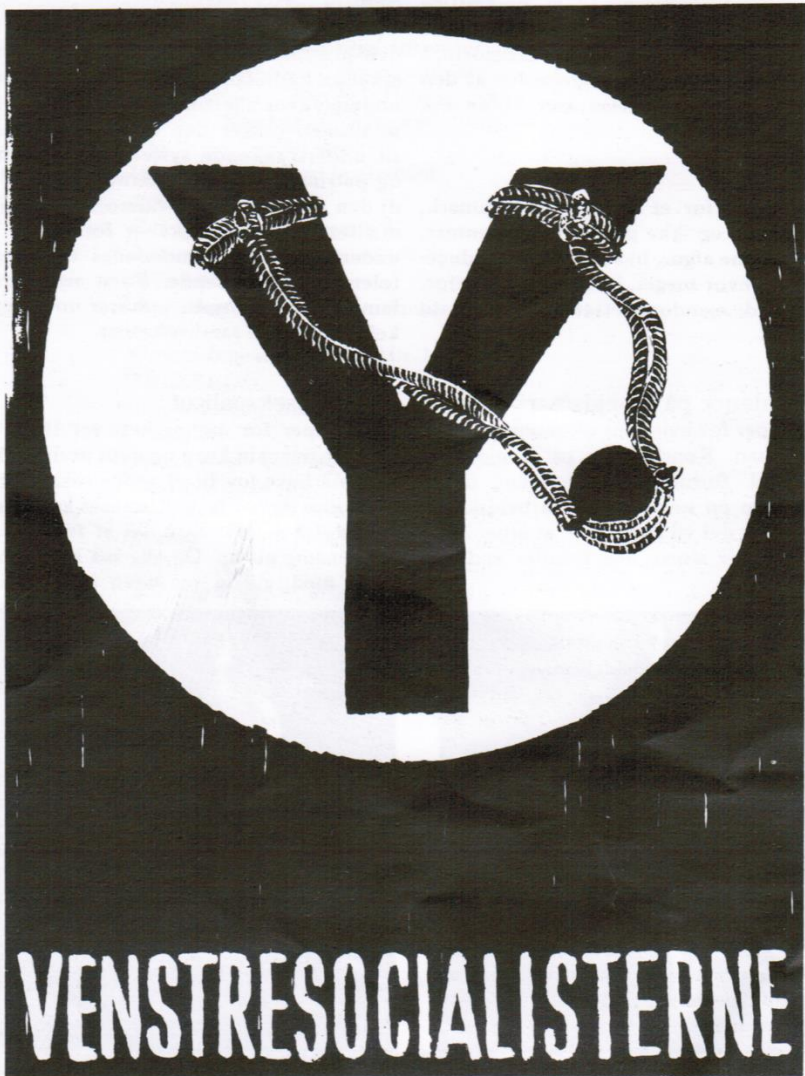
Nu til disse hovedpunkter.

Indledningsvis vil jeg sige, at jeg er helt enig i det, I skriver i det første afsnit. Den økonomiske og den seksuelle undertrykkelse hænger uløseligt sammen, og begge dele må bekæmpes.

Jeg synes også, det er et godt initiativ, at I vil tvinge de politiske partier og organisationer på venstrefløjen (det er vel det, I mener med "venstrepartierne") til at beskæftige sig med seksualpolitik. Det forsømmer de fleste desværre — VS inklusive. Selv om det kan være problematisk, at I arbejder isoleret med det seksualpolitiske område, er det derfor alligevel positivt, da disse aspekter netop er en mangel på venstrefløjen. Det følgende skal derfor heller ikke betragtes som frelste besværgelser, men som et forsøg på en konstruktiv kritik og en indledende dialog og debat om sammenhængen mellem økonomisk og seksual undertrykkelse, og hvordan de bekæmpes. — Ikke hver for sig, men netop samtidig i en dialektisk udvikling.

Derfor er den sidste del af jeres indledning mindst lige så vigtig. Nemlig at I vil "vise dem, der tror, at de er seksuelt frigjorte, at socialismen er en betingelse for at den seksuelle undertrykkelse kan holde op".

Det er imidlertid ikke nok at vise, at socialismen er nødvendig. Det er mindst lige så vigtigt at opstille nogle retningsli-

nier for, *hvordan* vi når socialismen. Og specielt vigtigt at give nogle bud på, hvordan vi integrerer den økonomiske og den kønspolitiske del af kampen. Dette er desværre en mangelvare både i den kønspolitiske bevægelse og i de politiske organisationer og partier på venstrefløjen.

Kampen er international

I det store og hele kan jeg også tilslutte mig jeres følgende hovedpunkter. Men på enkelte områder synes jeg, I lægger lidt forkert vægt på nogle ting, kommer lidt let hen over nogen sammenhænge eller udtrykker jer for generelt. Jeg vil i det følgende nævne de væsentligste af mine kritikpunkter.

I siger, at I "kæmper for et socialistisk Danmark, hvor folket og ikke profitten bestemmer". Jeg ville foretrække, at I skrev et socialistisk *samfund*, i stedet for Danmark. Fordi det med de nuværende globale magtstrukturer vil være usandsyn-

ligt at indføre socialismen alene i Danmark. En sådan udvikling vil nødvendigvis være afhængig af en lignende udvikling i resten af Europa og måske i endnu større dele af den kapitalistiske verden. Det er altså vigtigt ikke at glemme det internationale aspekt i kampen.

En anden ting i samme sætning. Hvad mener I, når I skriver *folket*? Jeg tror, at en uddybning, af hvad I mener med dette, vil fremme forståelsen for den politiske sammenhæng mellem den økonomiske og den seksuelle side af kampen.

Såvel i kønspolitiske som i den øvrige del af kampen mod kapitalismen er det væsentligt ikke at fremstille hele befolkningen som en stor ensartet masse med de samme muligheder, behov og interesser. I kampen må vi tværtimod tage højde for de *forskelle*, der er mellem f.eks. mænd og kvinder, unge og gamle, arbejderklasse og mellemlag osv. Disse forskelle må inddrages såvel i strategien som i taktikken.

Et par linjer længere nede skriver I "Ned med ejendomsretten!" I mener vel, ned med den *private* ejendomsret først og fremmest til produktionsmidlerne. I alle tilfælde synes jeg, I skulle uddybe, hvad I mener.

Kapitalisme og kvindeundertrykkelse

Jeres afsnit om "kønsbalance på arbejdsmarkedet", synes jeg, er det mest problematiske blandt jeres hovedpunkter. Dette afsnit er et oplagt sted til at påpege sammenhængen mellem kapitalisme og kvindeundertrykkelse. En undladelse af at fremhæve denne sammenhæng kommer let til at foregøgle, at det vil være muligt at lave en kønskvotering eller kønsbalance på arbejdsmarkedet i vores nuværende samfundssystem. — Og selv om det evt. skulle kunne lade sig gøre, vil det kun ske, hvis arbejdsgiverne kan se en fordel i det (f.eks. lavere lønudgifter, eller tilskud fra staten — som i Sverige), og det vil i alle tilfælde ikke ophæve undertrykkelsen af kvinder. Den vil stadig fortsætte i reklamer, massemedier m.m. Men en styrket stilling på arbejdsmarkedet vil naturligvis give kvinderne nogle bedre muligheder for at kæmpe mod undertrykkelsen. Det er imidlertid vigtigt, også selv om man kun opstiller kønsbalance på arbejdsmarkedet som et delmål, — i et forsøg på at ophæve den særlige kvinde-arbejdskraftreserve — i samme åndedræt at tilføje at det, det gælder er afskaffelse af enhver form for arbejdskraftreserve og arbejdsløshed, og at dette kun kan ske i et socialistisk samfund.

Det er også væsentligt at understrege, at kvindens økonomiske selvstændighed ikke opnås, blot ved at kvinder kommer ud på arbejdsmarkedet.

Den biologiske forskel mellem kønne (at kvinder bl.a. føder børnene) har medført en særlig historisk bestemt arbejdsdeling mellem kønnene. En arbejdsdeling der har bevirket, at kvinder også her har fået nogle bestemte funktioner og roller i udviklingen fra det feudale til det kapitalistiske samfund. Det er bl.a. på den baggrund, man skal forstå kvinders særlige placering på arbejdsmarkedet i dag — herunder også kvinders funktion som arbejdskraftreserve.

Adskillelsen mellem produktion og reproduktion i det kapitalistiske samfund har givet kvinder en større tilknytning til familien, hvor reproduktionen foregår, løsrevet fra den samfundsmæssige produktion. Denne adskillelse kan udnyttes, når kvinder kommer på arbejdsmarkedet. Fordi de i deres bevidsthed bevarer tilknytningen til familien og de reproduktive funktioner (pasning af mand, hjem og børn) som deres primære funktion og opgave i livet.

Denne fra starten anderledes tilknytning til arbejdsmarkedet bevirker bl.a., at kvinder generelt har en dårligere uddannelse end mænd, er dårligere organiseret, har færre kamptraditioner osv. Dette resulterer igen i dårligere (ensformigt, ruti-

nepræget) arbejde, lavere lønninger m.m. Hvis kvinderne kun tjener 2/3 af mændenes lønninger, betragter de sig heller ikke som forsørgere på linje med mændene og vil derfor heller ikke blive økonomisk uafhængige.

Derfor kommer, at en løn i mange tilfælde ikke er nok til at forsørge en hel familie. Den økonomiske afhængighed bliver derfor gensidig. Dette kunne f.eks. ændres, hvis børnenes opvækst i højere grad var et samfundsmæssigt ansvar i stedet for et privat ansvar. Men en sådan ændring vil igen være afhængig af en fundamental ændret samfundsøkonomi og samfundsstruktur.

Jeg formoder, at I ikke er vildt uenige i det, jeg her har skrevet. Jeg synes bare ikke det kommer tilstrækkelig godt frem i jeres seksualpolitiske hovedpunkter.

Kernefamilien

Angående jeres overvejelser omkring kernefamilien, er jeg enig i jeres betragtninger om familien som formidler af den borgerlige ideologi m.m. Men jeg synes der ligger en tendens til at betragte alt andet end kernefamilien som frigørende. Det mener jeg er forkert.

De sidste års udvikling herhjemme med en øget udbredelse og accept af løse parforhold, kollektiver, enlige fædre og mødre, homoseksuelle forhold osv., synes jeg har vist, at disse alternativer til kernefamilien ofte fungerer ligeså eller næsten ligeså undertrykkende blot på en lidt mere uigennemskuelig måde. (Selv om man f.eks. deler det huslige arbejde, vil kvinderne som oftest føle størst ansvarlighed for dette arbejde. Det er stadig kvinder, der tænker mest på prævention. Både mænd og kvinder skal stadig leve op til nogen bestemte idealer. Osv. Alt dette ændres ikke blot ved at ophæve kernefamilien).

Accepten af de nye livs- og samlivsformer bliver fra omverdenen ganske vist let til en form for repressiv tolerance. Men der er intet der taler direkte for, at kapitalen ikke kan "bruge" andre samlivsformer end kernefamilien. Det giver nogen andre forbrugsenheder, men ikke nødvendigvis nogen dårligere.

Heller ikke det borgerlige samfund kan være tjent med, at folk er alt for frustrerede. Derfor kan mange former for afvigelser accepteres, og normerne kan ændres hen ad vejen, når blot ikke de truer selve den kapitalistiske produktionsbeståen. Det kan måske ligefrem være en fordel, hvis man på denne måde kan kanalisere kritiske elementers opmærksomhed bort fra de vitale dele af produktions- og samfundsstrukturen.

Nedbrydelsen af kernefamilien er derfor ikke i sig selv en nedbrydelse af kønsundertrykkelsen og af kapitalismen.

Den frie seksualitet kan let gå hen og blive en pseudofrihed. Den kan accepteres, så længe den tjener de kapitalistiske interesser. Så længe der kan tjenes penge på de seksuelle behov. Så længe folks seksuelle frustrationer kan kanaliseres over i forbrug af varer (f.eks. i form af pornoblade eller bajere på et værtshus).

Så længe vi lever i et kapitalistisk samfundssystem, hvor det er de økonomiske interesser, der dominerer over de menneskelige interesser, vil seksualiteten også være underlagt de kapitalistiske markedsmechanismer. Uanset hvor frigjorte og frisindede vi føler os, vil de seksuelle relationer være bestemt af den enkeltes værdi på det seksuelle marked. Dette gælder både for homoseksuelle og heteroseksuelle. Det er ikke altid vi tænker over disse seksuelle markedsmechanismer, men de fungerer alligevel ubevidst.

Dette skal man også have i baghovedet, når man snakker om frivillighed i forbindelse med seksualitet. F.eks. jeres krav om at "alle må have lov til at vælge seksualpartnere, som de har lyst til, uanset køn, alder og slægtsskab, når bare det er frivilligt og til gensidig glæde". Hvordan sikres det?

Den borgerlige ideologi er godt indoktrineret i os alle sammen, og der vil næsten altid være en, der er den mest dominerende i et hvilket som helst forhold. Jeg siger ikke, det er umuligt at skabe et fuldt ud frivilligt og jævnybyrdigt forhold. Men det er svært. Og det bliver ikke automatisk lettere med en evt. ophævelse af kernefamilien og af kapitalismen.

Følelser og seksualitet må ikke adskilles

En anden væsentlig ting i kampen for "seksualrevolution" og i integreringen af seksualpolitikken i den øvrige del af kampen er, at vi ikke adskiller følelser og seksualitet.

Det er netop den kapitalistisk dominerede seksualitet ofte præget af. Det tydeligste eksempel på dette er pornografien, hvor følelserne totalt er fjernet, og kun

lyster og drifter er tilbage i rendyrket form.

På samme måde som vi tager afstand fra den form for seksualitet, der kommer til udtryk i pornografien, må vi også tage afstand fra den rendyrkning af følelserne, som tilfældet er i den idealiserede borgerlige kærlighedsopfattelse.

Hverken seksualiteten eller kærligheden må fungere losrevet som et tilflugtssted fra den øvrige samfundsmæssige virkelighed og det øvrige liv.

Det er altså en omfattende kamp vi er igang med, hvis vi virkelig mener noget med det. En kamp hvor mange forskellige forhold må inddrages, og hvor der må tages højde for både klassemæssige og kønsmæssige forskelligheder.

Kampen må på de forskellige områder naturligt startes og ledes af dem, der er mest undertrykt og udbyttet på de forskellige områder, økonomisk, følelsesmæssigt, seksuelt osv. (Således må fx. kvinderne starte og lede kvindekampen, arbejderklassen klassekampen osv). Men da ingen vil kunne gennemføre en reel frigørelse på nogen af punkterne losrevet fra de øvrige områder, er en sammenkædning af kampene nødvendig.

Klassekamp

Dette vil mange kunne tilslutte sig i al sin abstrakthed, men hvor mange vil være i stand til at gennemføre det i praksis? De politiske partier og organisationer kæmper konkret i forhold til den økonomiske udbytning og undertrykkelse, og nøjes med i bedste fald en abstrakt og verbal tilslutning til den kønspolitiske kamp. Mens den kønspolitiske bevægelse kæmper konkret i forhold til den seksuelle og kønsmæssige undertrykkelse, og nøjes med en abstrakt tilslutning til den økonomiske og faglige kamp. (Sådan fremstår det også i jeres seksualpolitiske hovedpunkter og i bladet som helhed).

Det er både en kritik og en selvkritik.

Den fælles kamp er i sidste ende, som I også selv siger, en kamp mod det patriarkalske kapitalistiske samfundssystem. Drivkraften til denne omvæltning kommer imidlertid ikke *alene* fra de bevægelser, I nævner sidst i jeres hovedpunkter, (Lesbisk Bevægelse, Bossernes Befrielsesfront, Kvindebevægelsen, Mandebbevægelsen, Pædofilgruppen, Børnenes Befrielsesfront og Kollektivbevægelsen).

De er en væsentlig del af drivkraften. Men de forbliver bevægelser i kampen — en kamp, der i sidste ende er en klassekamp.

Kammeratlige hilsner
Anne-Grete Hermansen
(for VS)

V.S.-adresse:

Partiet Venstresocialisterne
Sankt Peder Stræde 28 B, 4.
1453 København K.

VS
KVINDE
SEKRETARIATET

NÅR UNGDOMMEN HAR AFSKREVET EEN

Forfatteren Børge Madsen var i forreste kamplinie i den seksualpolitiske kamp i 30'erne. Han startede bladet "Sex og Samfund", som han i en årrække var redaktør for. Finn Mikkelsen har talt med ham og hans kone Vips om ældre menneskers muligheder for et lykkeligt seksualliv.

Findes der nogen, der hedder mandens overgangsalder?

Jeg kender nogle meget aktive mænd, journalister og forretningsfolk, der, når de nåede halvtredseraldren ikke længere interesserede sig for det seksuelle, men jeg tror ikke, det er noget biologisk. Jeg tror, det er et samspil af forskellige ting. Hvis folk bruger hjernen meget og overanstrenger den, kan det gå ud over kontakten ned til pikken. Man blir distræt og impotent og opgør det seksuelle, men jeg tror kun, det gælder for specielle intellektuelle grupper, generelt tror jeg ikke, der er noget, der hedder mandens overgangsalder. Nu er jeg 68 år, men jeg går stadig i seng med min kone. Vi har været gift i 43 år og vi har det stadigvæk mægtig godt sammen i sengen.

Det, jeg lægger vægt på, er forelskelsen og jeg er stadig forelsket i min kone, men det er ikke på samme måde, som hvis jeg lige har truffet en dejlig dame, hvor der er en mulighed og et usikkerhedsmoment. Hvis jeg siger til Vips: Gider du i aften? — så er der ingen problemer — men det andet har hele dette spektrum af usikkerhed, som gør det særlig spændende.

Aldersforskelle

Vips: Nu sætter vi hende til 30 år, og du er 68, — det går an — men hvis jeg forelsker mig i en mand på 30, så er det latterligt, konventionen er at alderen er et skel, der blir sat.

Børge: Hvis det er en på 60, gør det ikke, men det er uanstændigt, hvis den anden er meget yngre, man synes, det er barnerov. De jævnaldrende par kan bedre accepteres. På nogle plejehjem er sygeplejerskerne ret imødekommende, hvis to ældre sidder og kæler. Jeg kender et morsomt eksempel om to ældre, der havde siddet og krammet hinanden temmelig stærkt på fællestuen. Så sagde sygeplejersken til dem, om ikke de skulle gå ind på Hansens værelse, og så var de gået ind. Et øjeblik efter lød der et skrig derinde fra, den ældre dame havde helt glemt, at der var noget, der hedder sex, hun kunne kun gå med til, at han kælede lidt for hende.

Hvordan er ældres kontaktmuligheder m. h.t. sex?

Børge: Jeg tror, de fleste afslutter det seksuelle, når de er i 50'erne eller 60'erne, som man er vital til. Man resignerer, men

der er jo mange, der stadig går i seng med konen, men det er svært at være udfarende, der ligger hæmningen, det er forkert, hvis man bliver forelsket og gør kur til en person, der er meget yngre end een selv må man ikke, ungdommen har afskrevet een. Det går jo også gennem ugebladene alle vegne: sex er noget, der hører ungdommen til.

Kvaliteterne

Har jeres sexualliv fået andre kvaliteter efterhånden som I er blevet ældre?

Børge: Jeg tror nok, det gør det. Så længe man er en ung bissende potent tyr, blir det lidt i retning af det, Erica Jong kalder "det uforpligtende knald". Jeg vil nok sige, at når man blir ældre, så er det, der betyder noget, ikke det at komme i seng med pigen, men selve det romantiske, usikre, spændende spil. Der er jo også det, at man er blevet mæt, man kender samlejet ud og ind og ved, hvad det står for og hvad det kan udløse, men noget, der bare er en sart berøring, et kærtegn kan sætte kolossale ting i gang i mig. Det er forskellen mellem dengang, jeg var ung og sad og kedede mig og tænkte: der er Ellen

på Nørrebro, hun er sikkert villig, det var lidt koldt mange gange, der var ikke rigtig følelsesmæssig dækning. Det gælder ikke så meget om at finde en pige at gå i seng med som at finde en, man kan stå op sammen med.

Vips: Jeg synes, det seksuelle er blevet bedre med årene. Det er måske de sidste år blevet sjældnere, at vi går i seng sammen, men det er ligesom blevet bedre, og jeg føler, at man ønsker at være så meget for hinanden som overhovedet muligt, og det gør altså, at det seksuelle bliver helt godt.

Vil det sige, at man med årene bliver mindre egoistisk, at man tænker mere på at glæde den anden end selv at få tilfredsstillelse?

Vips: Ja

Børge: Nej, det er ikke det, det går på, jeg ligger ikke og tænker på, at nu må jeg holde igen, for at hun kan blive færdig, jeg vil snarere sige, at det er lidt mere afslappet, og også en forbløffelse over, at man kan blive ved. Der kommer et chock: tænk, at vi stadigvæk kan blive ved og kommer samtidig og det siger joing oppe i loftet og sådan noget.

Udseendet

Børge: Der er jo i al erotik et æstetisk moment

Vips: og en gammel pige føler sig rynket og grim og slasket ...

Børge: og jeg kan godt føle en frygtelig kvalme ved mig selv til tider, men en ung pige på 20 år, hun er jo en skønhed, hun behøver ikke at være smuk, men en pige kan godt se dejlig ud uden at hun i grunden er smuk. Det er frodig og udstråling og naturlighed og varme og sådan noget. Vi blir indpodet hver dag, at sådan og sådan skal vi se ud, mænd skal være stærke og må ikke ha' mave, og pigerne skal være flotte og ha' bryster. Vi tiltrækkes jo ganske givet af skønhed, men man kommer ikke udenom, at når man blir ældre, så mister man de fleste af de kvaliteter, så må man kompencere ved at være levende og interessant og rive vittigheder af sig. Selv om vi er 800.000 pensionister, så er vi ikke desto mindre en seksuel minoritet, som man seksuelt har afskrevet. Hvis ældre på plejehjem knepper, så er det meget sødt, men det er lidt latterligt, sådan ser man på det, så er det gammelmands-liderlighed. Når en kvinde er fyldt 60, kan hun være liderlig, men hun skammer sig over det, hun vil ikke være ved det.

Vips: Det skyldes også, at hun ikke længere føler, at hendes krop er lækker.

Vips: Det skyldes også, at hun ikke længere føler, at hendes krop er lækker.

Børge: Ja, usikkerhed og forlegenhed og den slags, — jeg har været i seng med en pige på 60.

Vips: Hvem var det?

Børge: Ja, hende kender du ikke ...

Vips: Jo, hun var slangtæmmerske.

Familiepolitik

Børge, hvad er dit syn på kollektiver kontra kernefamilier?

Børge: Ja, det ville jeg sgu gerne vide, jeg har ingen erfaring fra kollektiver ud over, at jeg har besøgt nogen. Kernefamilien er naturlig for mig og jeg tror, den er det for mange mennesker. Kernefamilien vil stadig ha' en mægtig stor chance. Et ægteskab skal selvfølgelig også begrundes med noget seksuelt, men det væsentlige er, at to mennesker bliver enige om at leve sammen og sætte børn i verden, og at de så hjælper og støtter hinanden i alle de problemer, der opstår hen ad vejen. Men hvis ægteskabet bliver sådan, at man sidder oven på hinanden med jalousi, jeg tænker ikke kun på seksuel jalousi, det kan være intellektuel jalousi, at den ene har et rigere liv end den anden, eller hvis den ene nedvurderer den anden. Alt taget i betragtning, så vil jeg, uden at afvise kollektiverne foretrække kernefamilien med frihed til at jage rundt ikke bare seksuelt, men også personligt.

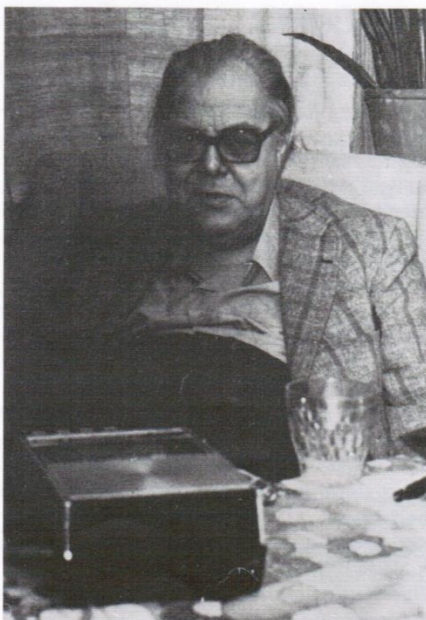
Vips: Jamen, du tænker også nærmest på, at man skal holde sammen, så børnene kan føle sig trygge.

Børge: Ikke alene børnene. Jeg føler mig også tryk ved dig, hvis jeg ikke havde dig, så var jeg ikke meget værd, og jeg er ikke sikker på, at jeg kunne finde det i et kollektiv.

De seksualpolitiske bevægelser

Vi vil godt be' dig kommentere de seksualpolitiske bevægelser, der findes i dag, og vi kunne f.eks. begynde med Bøssernes Befrielsesfront. Hvad synes du om det arbejde, den gør?

Børge: Jeg synes, BBF er meget positiv, fordi den løfter noget, der har ligget i en subkultur, altså i undergrunden, frem til en accept. Jeg har selv haft seksuelt forhold til to mænd. Det var provokeret af medlidenhed og taknemmelighed, og jeg har været forelsket i to unge mænd. Jeg anerkender helt ud, at jeg har en homo-

Børge: Det gælder ikke så meget om at finde en pige at gå i seng med som at finde en, man kan stå op med.

seksuel komponent i mig, men den ligger så langt nede. Om den er fortrængt på grund af sociale normer kan jeg ikke sige, men jeg kan ikke forestille mig, at jeg kunne blive forelsket i en ung mand på samme måde, som jeg kan blive det i en ung pige. Når BBF opfordrer heteroseksuelle mænd til at befri sig selv at etablere homoseksuelle forhold, så tror jeg ikke på, at det er vejen. Jeg tror, at det at være bøsse er noget med visse hormoner, det er ikke kun noget socialt. Det er også en bestemt hypofysisk struktur, som vi selvfølgelig allesammen har en del af. Men når man er dominerende heteroseksuel, kan det andet bare blive et eksperiment.

Jeg har en datter, der er rødstrømpe, og det er klart, at kvinderne i årtusinder har været undertrykte, og at de stadig er undertrykte. Jeg har læst noget af den kvindepolitiske litteratur, men problemet med enhver revolutionær bevægelse er, at den bliver lidt overgearret. De går i den grad op i det, at de er tilbøjelige til at miste kontakten med andre dimensioner. Gu' er kvinderne undertrykte, min egen kone er undertrykt, jeg er på mange måder en mandschauvinist.

Vips: Ja, det ved Gud, du er, men det er sgu da min skyld, jeg har altid hoppet og sprunget, og det er derfor, jeg holder mig så slank, mens du sidder der og blir federe og federe.

Børge: Jo, jeg ser med mægtig sympati på rødstrømperne, de er jo også forskellige, men jeg synes, de militante typer er lidt for unuancerede.

Men hvordan var det dengang, du selv startede Sex og Samfund, var du da ikke udsat for den samme kritik?

Børge: Jo, men som sagt, når en revolutionær bevægelse begynder at køre på en ny front, så må den køre unuanceret frem. Kvindekamp er klassekamp og Bøssernes Befrielsesfront er klassekamp, det er rigtig nok, men jeg synes, at rødstrømperne i højere grad forstår at forene det kvindepolitiske med det klassepolitiske. Jeg kender ikke noget særligt til Lesbiske Bevægelse, men jeg har kendt en masse lesbiske kvinder, og jeg synes, det er glimrende, at de kan formulere sig. Jeg synes, at der i SEKSUALPOLITIK er en tendens til ved tekst og især ved billeder at provokere. Selvfølgelig har I lov at provokere, men jeg tror, I ville komme videre ud, hvis I havde nogle rolige artikler og virkelig satte jer ind i de seksualpolitiske sammenhæng. Vi almindelige mennesker, og nu tænker jeg ikke specielt på vi gamle, vi har dog et hav af seksuelle problemer. Jeg er jo gammel, og når man efterhånden har et bestemt karakterpanser, eller struktur eller hvad vi nu skal kalde det, så har man ikke rigtigt overskud til at deltage i disse nye ting. Havde det været for tyve eller bare ti år siden, så var jeg også gået til møder for at høre noget om det, men jeg er blevet for træt, og når jeg bliver spurgt om mandebevægelsen, så står den for mig i et meget taget skær. Men så vidt jeg forstår, så går mandebevægelsen ud på at erkende, at den rolle, vi mænd spiller,

er et panser, som samfundet og omgivelserne har påtvunget os, vi skal være stærke og maskuline, undertrykkere o.s.v. Det er udmærket at skyde på det panser, så vi kan blive varme og kærlige og levende. Så længe vi har et maskulint panser, er vi f.eks. ikke i stand til at opleve musik på den rigtige måde. Det bliver noget intellektuelt noget med, at Bach er god og Beethoven er udmærket. Man kan ikke bare sætte sig ned i en stol og være sjæleligt nøgen.

Har du nogen visioner om, hvordan man kunne give ældre mennesker en lykkelig alderdom på det seksuelle område?

Borge: Jeg tror faktisk ikke, der er anden vej at gå end at skabe en bevidstgørelse om, at mennesker i min alder har ikke bare et seksuelt behov, men også et behov for kontakter og oplevelser og forelskelse, og samtidig nedbryde fordommen mod seksuelle kontakter, hvor aldersforskellen er stor. At man ligesom Rødstrømperne og BBF nedbryder de konventionelle forestillinger. Det er smukt og rigtigt at en mand på 60 har et forhold til en pige på 25, det er ikke griseri, sådan som det opfattes for øjeblikket.

Vi har visse æstetiske fornemmelser: en gammel mand er grim og rynket, han er lidt uappetitlig. Sex hinsides aldersgrænserne er i stand til at vække meget mere forargelse end et bøsseforhold.

Vibs: Jeg er konstant forelsket i en mand, og det giver mig meget. Han er 60 år og jeg er 68, og bare det at jeg ved, at han er til, giver mig en glæde og en lykke, jeg ser ham aldrig

Vibs: Jeg synes, det seksuelle er blevet bedre med årene.

Dette "A-4 ark" skulle være brugt på Kvindefestivalen 1976, men blev kasseret. Det er skrevet af en midaldrende kvinde.

Det skulle blot være et A 4 ark. Det var alt nok. Blev der sagt, ved det sidste store møde for kvinder over fyrrer. En bagatel altså. Bare fortælle lidt, hvad det går ud på. Hvad meningen er med denne fremstrakte hånd, her i dette telt, ved Kvindefestivalen 1976. Men så nemt er det bare ikke alligevel. Jeg er nødt til at gå tilbage til mit udgangspunkt. Tilbage til dengang, hvor den øredovende stilhed indhentede mig. Hvor jeg gik frem og tilbage med telefonen i armen. Telefonen der aldrig ringede. Og som jeg snakkede til, mens jeg gik med den fra rum til rum, med stikket slæbende efter mig. Tilbage til dengang, hvor angsten overfaldt mig allevegne. Drev mig foran sig, indtil jeg endeligt så mit snit til at krybe sammen under spisestuebordet, hvor jeg gemte mig og hvor gråden kom. Tilbage til dengang, hvor sønnen havde glemt mig, hvor jeg lå og stirrede op mod det hvide loft. Stirrede og stirrede. Indtil jeg måtte stå op igen og gå rundt i huset. Hvilleløst. Til dag gryet kom. Dette frygtelige dagry, der varslede

en ny dag, som bare skulle overstås. Se vanviddet komme og vide, det ikke var mig, der var vanvittig. Nej, jeg var bare udset til dets bolig og kunne intet stille op imod det. Og i bogreolen stod bøgerne. Mange bøger. Fyldte med ord, side op og side ned. Artusinder gamle sandheder stod i dem. Men jeg kunne ikke læse længere. Fik kvalme bare ved tanken. Hvad skulle jeg med bøger. Hvad skulle jeg med disse konstateringer af sandheden. Jeg behøvede dem ikke, jeg, en privilegeret kvinde, i den privilegerede del af verden. Privilegeret helt hen til afgrundens rand. Bare et skridt til og det er sket. Og mens de såkaldt stærke klarer sig, ved at trække fra med et skuldertræk, hvad der overstiger deres fatteevne og er deres egen lykkes smed (og det er man nu engang i et demokrati, hvor det fri initiativ er en dyd og konkurrenceevnen en hellig ko) og mens disse såkaldt stærke altså går og klarer sig og ikke lever på andres bekostning, men tværtimod har råd til at "give en bid brød til verden" nu og da, mens de slår mave og gør status og viser, hvad der kan nås her i livet, hvis blot man har viljen til det og gider bestille noget — så er der en, der har hængt sig, en bitterkold vinterdag og en anden er gået hjemmefra om sommeren og har lagt sig til at dø i en frem-

med skov, midt i fuglekvidderet og solens leg i trætoppene, og en tredje er lukket inde i sin angst og alene med sit uhåndterlige liv. Og måske finder hun hen til dette telt og skal ikke afskrives endnu, men opdage, at "kvinder er den halve verden" med muligheder for i fællesskab at oprette anstændighedens ligevægt på den.

herlevgruppen for kvinder over fyrrer

Til bladet SEKSUAL POLITIK

I bladet Seksual Politik nr. 1 fra februar 1977 har jeg læst en lang artikel om transvestisme, hvor en transvestit Åse bliver interviewet af to mennesker Ole og Rill.

Som det gælder for meget andet skriver om transvestisme læste jeg også dette med megen interesse, men der var en ting der irriterede mig meget. Det var helt henne i slutningen, hvor Åse kommer lidt ind på problemerne med parykker, proteaser og ikke mindst skægvekst. Ole spørger, hvad gør man ved det, og Åse svarer: "Almindeligvis bruger man en medicinsk maske, men man kan også få fjernet skæghårene osv. . . ."

Det er bemærkelsesværdigt at Ole ikke studser over udtrykket "medicinsk maske".

Ole finder det mere nærliggende at udtrykke en lettere irritation over af og til at blive kaldt fru, når folk ser ham bagfra end at tænke på dem som læser hans interview og ikke ved hvad en medicinsk maske er.

Ole burde have spurgt hvad det var og hvordan den lægges. Jeg er overbevist om, at der er utallige mennesker, der har grublet over det.

Da spørgsmålet har speciel interesse for mig vil jeg gerne spørge om SEKSUAL POLITIK kan hjælpe mig med at få det besvaret.

Venlig hilsen
Henrik Nyholm
Sønderbrovænget 55
8700 Horsens

Vi har sendt dit læserbrev videre til Åse og bedt hende svare dig direkte.

Kys og kæmp
redaktionen

Jeg har nogen kommentarer til det sidste nummer af SEKSUAL POLITIK, som jeg i øvrigt synes er det bedste nummer I har lavet. Jeg besluttede efter dette nummer at beholde mit abonnement og grunden var især jeres fremragende artikel om transvestisme.

Jeg er nemlig selv en 22-årig transvestit og desværre ikke medlem af nogen klub.

Problematikken Åse viser i interviewet er mig velkendt — hun rammer helt plet. Selv om det tit er skønt at være transvestit, så gør hele situationen mig tit dybt deprimeret. Hvorfor? Ja, da jeg negerer mit køn og stiller kvinden istedet som det rene, sande, varme og omme — så bliver konfrontationen mellem at føle og være som en pige og min maskuline krop og min mandsrolle ofte et mareridt. Hurtigt opstår der en del problemer. Hvordan skjuler jeg min hæslige mandskrop, hvad gør jeg imod hårvæksten, osv. (Åse beskriver det jo).

Hvordan skaber jeg mig en tilværelse hvor jeg frit kan gøre som jeg lyster. Og her er jeg nået til det centrale spørgsmål "transvestitten og politik/revolution".

Før i tiden angreb jeg mig selv for at være i besiddelse af en reaktionær trang. Er det måske ikke borgerligt at tilbyde modekvinden, industriens produkt — ja, luksuskvinden? Måske — men hvilken rolle spiller denne æstetiske idealisering for mig så længe jeg ikke bruger den som en undertrykkelses metode. Hvorfor skal piger ikke sminke sig? Er det så paradisk at afskaffe kønsrollerne på mændenes præmisser — gå klædt i cowboytøj, deltage i intellektuelle mandsskabte politiske diskussioner, deltage i den mandsskabte produktion på samme vilkår? Hvor bliver kvindens selvtilid og selvbevidsthed af? Hvorfor forkaste det feminine jeg?

Jeg, min natur er ikke interesseret i at kvinden ophører med at være kvinde for at finde en fællesnævner med mændene. Nej tværtimod, hun/vi bør leve vores forskellige virkeligheder ud og gennem disse samle erfaringer og skabe noget nyt. Hvert enkelt menneske skal kunne leve efter sine naturlige anlæg og kunne udvikle dem i fællesskab med andre!

Mange tak for jeres nr. 1 og især for artiklen! Held og lykke fremover.

Jeres Jesper

P.S. I øvrigt er jeg uenig med Åse. Hemmeligholdelsen er undertrykkende og medfører en del psykiske lidelser. Jeg vil sgu ikke længere være anonym, jeg vil afprivatisere mig selv ellers kan jeg ikke leve. Men det er svært og kræver et gevaldigt arbejde med og hos en selv. Når jeg f.eks. om formiddagen (alle andre er på arbejde) skifter tøj — så er det enormt frustrerende, så snart yderdøren høres — at skifte tilbage til Jesper, når jeg helst vil være Jeannette.

Derfor må der ske noget nu!!

(Forkortet af redaktionen)

Dkp og sex

Danmarks kommunistiske Parti har gennem *Anette Nielsen* i forrige nummer af SEKSUALPOLITIK givet et svar. Om det er partiets officielle vides ikke. Det kunne være mere rigtigt at få svar af *Knud Jespersen*, partiets charmetrold.

Anette Niensens svar er smukt og idealistisk, men utrolig naivt. Tror hun virkeligt, at prostitution kan afskaffes ved at ændre de forhold, der skaber den. Hvad med sømanden, der måske kun har en eller to dage til at finde en pige, der vil elske med ham helt gratis? Når man har ligget i månedsvis i et tankskib, har man næppe tid til romantik. Hvad med den 70-80 årige, der stadig har sit sexliv i behold, og som gerne vil i seng med unge damer? Hvad med dem, der har specielle seksuelle ønsker, som ikke passer ind i kommunisternes tro på monogamiet, ægteskabets og trekantfamiliens lyksaligheder? Hvor skulle de gå hen, hvis der ikke var venlige piger og drenge, der mod en rimelig godtgørelse ville hjælpe dem? I Sovjet, Cuba og Kina m.fl. er prostitutionen officielt afskaffet, men selv kommunister ved, at den eksisterer, skjult med alt det luskeri, der følger med politifølgelse. Prostitution og religion bør være en privatsag.

For at hindre hetz mod homoseksuelle ønsker *Anette Nielsen* saglig oplysning om spørgsmålet. Meget smukt, men har hun partiet bag sig i det? I Cuba kommer homoseksuelle mænd i "genopdragelseslejre" (et pænt ord for lejre, hvor man *koncentrerer* folk). Da socialdemokratiets næstformand, fhv. forsvarsminister *Kjeld Olesen*, besøgte Cuba forrige år, spurgte han bl.a., hvorfor man forfulgte de homoseksuelle. *Fidel Castros* regeringsmedlemmer var rystede over et sådant spørgsmål, de svarede bl.a., at "det var jo en sygdom, der var indført af spanierne". Så dumme kan ellers højt begavede kommunister altså være i det spørgsmål.

I kommunistisk styrede lande forfølges og chikaneres homoseksuelle, straffes ofte med årelange fængselsstraffe, indespærret sammen med deres eget køn (det skal nok hjælpe!) De "normale" har det heller ikke for godt, hvis de afviger fra den gammelbritiske dronning Victoria-moral. I Danmark kunne et kommunistisk folketingsmedlem i sin tid blive siddende, selv om hun fik et barn uden for ægteskabet. Mon det kunne tænkes i den øverste sovjet eller i noget kommunistisk lands nationalforsamling?

Nå, der gærer uro i de kommunistiske partier verden over. Mange af dem er på vej ind i en liberalisering i dette ords bedste forstand. Men *Anette Nielsen* og det danske parti kunne gøre frisindet en god tjeneste ved kritisk at sætte fingeren på den seksualfjendtlige praksis, der er karakteristisk for lande, hvor kommunistiske partier sidder ved magten. I det spørgsmål er de alt andet end venstreorienterede.

Simon Jurgensen

forsømte underliv

som kunne ha blomstret

Rids af en basisgruppe for kvinder over 40.

Det startede efter kvindefestivalen i Fælledparken, august 75.

I teltet "Kvinder over 40" kunne man høre om nogle fungerende basisgrupper. Plancher, pjecer o.a. skriftligt var fremlagt. Opløftet af stemningen, anende nye muligheder gik man hjem — og overvejede. Gnisten må have fænget hos flere, nogle har læst om mødet i avisén. I hvert fald kommer vi til stort kvindemøde spec. for "kvinder over 40" i Suhmsgade i spt.

Her dannes vores basisgruppe, med udgangspunkt i en geografisk nærhed af hinanden, og det at vi alle er over 40, med en undtagelse på 32, der senere kommer til. — Til vort første møde i et af hjemmene kommer nogle "fødselshjælpere" fra en af de gamle basisgrupper, skubber os i gang, taler om deres erfaringer, får det til at glide.

Blotlægge det private

Hver enkelt giver et lille rids af sit liv. Ved at blotlægge det "private" og prøve at være så ærlige som muligt, er vi straks et stykke på vej. Det er ikke lige behageligt, men nødvendigt, hvis samværet skal give mere end et almindeligt teselskab. Vi prøver forsigtigt at nå ned til den pige/kvinde, der kunne have været her nu, hvis omverdenen ikke allerede meget tidligt var begyndt at omskabe hende efter en bestemt skabelon. Vi er allerede et stykke på vej. Det er meget vigtigt, at vi kun er kvinder tilstede. Mange har efterlyst mænd i grupperne. Men ved dette punkt ville vi slet ikke være i stand til at udlevere os på samme måde. I forvejen kan det være svært, og den helt store åbenhed sker først på et langt senere tidspunkt. Det har ikke noget med "bekendelser" "skriftemål" at gøre. Det er helt frivilligt, om man overhovedet vil tale om sig selv. Men vi har erfaringer for, at jo mere man tør blotte sig, desto friere bliver også de andre i gruppen.

Hvad er det, der er så betydningsfuldt ved denne proces? Ja, det er svært at forklare. Måske det, at der overhovedet findes et sted, hvor man kan smide besværligheder, problemer og indestængte aggressioner i hovedet på andre, virker som en mental sikkerhedsventil. Tavse og opmærksomme sidder de der, og hører på en. Det sker, at en ikke vil komme, fordi hun er for "langt nede", noget er gået helt i hårdknude. Måske lader hun sig alligevel overtale, og så bruger vi aftenen til at hellige os hendes problem. I reglen går hun lettere fra mødet, end hun kom. I et familiemønster kan dette i reglen ikke gøres, selv hos venner går det sjældent. Man har nu engang sin plads/placering, det hele bliver for følelsesladet. Helst ser de, man i hvert fald bliver, hvor de engang har anbragt en hyggeligt, trygt og sikkert. Godt her at føle, at vores problemer sjældent er enestående, de andre, eller nogle forstår os intuitivt, fordi de er kvinder, og nok ret følsomme, "overfølsomme", vil nogen sige, ellers sad vi ikke her.

Gruppen giver os noget vi ikke får andre steder

Gruppen er anti-autoritært opbygget, der er ingen leder eller dagsorden (vi har forsøgt), vi konkurrerer ikke. Alle har lige stor taletid — bør have. Vi tager "runder", så alle har mulighed for at komme til. Men vi er lidt for "pæne", den frygtelige opdragelse. Vi har svært ved at sige til, når nogen ligesom tager hele tiden eller opmærksomheden. Vi har ikke for ingenting hørt læssevis af dårlige taler, i reglen holdt af de samme mænd om vidt forskellige emner, mens vi tavst har bebloet en hat/en sky/tænkt vores. — Kritik/selvkritik i slutningen af hvert møde opøver os i en vis selvdisciplin og struktur.

Sommetider er man lidt "træt" af gruppen, nu kan den sgu' rende og ha' det så godt, vi "når" jo aldrig videre, vi er ikke "aktive" nok. Vi kan sagtens klare os uden. En er gået fra gruppen for at slutte sig en mere politisk aktiv gruppe indenfor et bestemt parti. Ved et møde med hende senere, fortalte hun, at det var meget svært at vænne sig til en ny gruppe. Det første halve år savnede hun os enormt. Vi lærer efterhånden — sommetider gennem kriser at acceptere hinanden, som vi nu engang er. Vi skal ikke indordnes i nogetsomhelst system — bare være her. En anden trænger til et frikvarter, og holder sig borte nogle mdr. Til syvende og sidst vender vi tilbage til gruppen, den giver os noget meget værdifuldt, som vi ikke kan få andre steder.

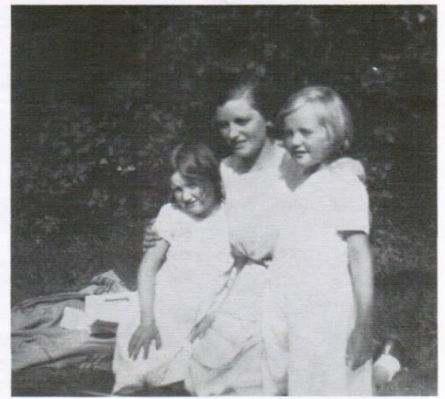
Kvinder med forskellig baggrund

Vi repræsenterer et bredt udsnit af befolkningen. Allerede vores meget forskellige baggrund i klasser, miljøer, afspejle sig i sprog, uddannelse, interesser, ville under andre omstændigheder skabe næsten uoverstigelige barrierer. Her skal vi gennem en del hvasse konfrontationer (stående overfor en klassefjende fra barndoms- og ungdomslandet). En med barndom i et arbejderhjem, 2. baggård, den store kommuneskole, senere forfremmet

til den fine eksamensskole, dog aldrig accepteret her. Et medfødt/erhvervet had til den overklasse, der qua penge, miljø, uddannelse besad alle rettigheder som en selvfølge, og altid var der med hælen i øjet, når man lige selv havde fået hovedet lidt op. Andre kunne gifte sig til disse rettigheder. En anden med en baggrund i et overklasse-officers hjem (Østen), med den autoritære "pater familias" svævende i luften over det hele — han er der endnu, men vi er ved at få has på ham. En tredje fra Schweiz, med den både forfærdelige og til tider meget smukke og bevægende barndom, strengt, flittigt, og med hensyn til pigeopdragelse ville den til nød ha' kunnet forekomme her for ca. 100 år siden. Men her er stemningsmættede skoleerindringer og konfirmationsforberedelser af en "rød præst og hans kone", som ingen af os kan hamle op med. — Anja med sin rod i en gård, et landsbymiljø, man måtte forlade under 30'-ver krisen. Prøvet landsbyskole, den højere pigeskole, Borger-stuen med karle og piger, tilknytning til jorden og med bedsteforældre i Bredgade-miljø. Jo, det hele er der næsten. Og selvfølgelig er der i begyndelsen en masse skjulte fordomme. Hende, der virker for intellektuel, det hele og især sproget — oh rædsel første gang. Og hende, der taler "fladt", bruger forkerte ord, ikke er logisk, alt for spontan, de yngre, der gør alt for meget ud af mad og materielle ting — men "de unge!" — Well, der skal graves dybt, og det bliver der. Men det øverste lag, har vi selv skrællet af, før vi gik til møde i Suhmsgade. Vi var på jagt efter en næsten tabt identitet, og vi skal sågu' nok finde den. Så skal samfundet se ting og løjer.

Forsømt generation

Af og til tager vi en runde med focus på et bestemt område, f.eks. sexualitet. Gennem alle vores beskrivelser af kolde afvaskninger, mangelfulde oplysninger, hænderne ovenpå dynen, tabuer stablet ovenpå tabuer, træder vores baggrund mere og mere tydeligt frem. Som næsten eneste seksuelle vejleder Dida Dederling:

Fra Mor til Datter. En enormt forsømt generation — rent sexmæssigt. Mange hjem var totalt lukkede om disse områder. Men vi er også fra gode borgerlige hjem. Har stærkt på fornemmelsen, at den højere overklasse/aristokratiet har moret sig/nydt det søde liv nok så lystigt (det har de altid forstået) og i arbejdermiljøer (nogle) har man sikkert også været bedre stillet, en sund realitetssans. Vi kæmper såmænd mange af os endnu med disse tabuer, vrangforestillinger, de er indgraveret grundigt i os og bliver der, som ringe i skamlæber.

Hvordan dog få overskud til ORGASME, når man i sit 27. år en tidlig morgen med sin mdl. partner med stor samtidighed må liste sig forbi værtindens dør. En pæn pige havde ikke herbesøg på sit værelse efter 11 (meget kan selvfølgelig nås inden). Jo — en ringforlovelse gav dengang næsten velsignelse til alt — dog ikke børneavl. Her skulle lidenskab og sex-udfoldelse også ske i en stilhedens og skjult-hedens atmosfære. Og lille D. i Schweiz — langt over 20 ret intetanende om sex, be-giver sig en week-end modigt op i bjergene med sin ven og en enorm pakke vat, anende "at nu sker det nok". Som slutreplik moderens manende advarsel i øret "Og går det galt, er det din egen skyld".

Tredivernes debat

Vi skraldgriner midt i al denne bedrøvelighed og begrænsning, som dog har plaget os i lidt af en menneskealder. Hvor befriende at kunne le nu, 7 piger på rad. Ak — alle disse små forsømte underliv, som kunne have blomstret på egne betingelser, og sendt lange inspirerende signaler til ens sind og omgivelser.

Og dog er det kun 40 år siden. Når vi ser på den debat, der var i trediverne f.eks. omkr. tidsskriftet "Sex og Samfund", Leuenbach, Thit Jensen, P.H. Børge Madsen o.m.fl., føler vi at en gryende frigørelse er på vej. Men disse nye toner har ikke været "god tone" i vores pæne hjem, de har repræsenteret noget farligt, kommunistisk, samfundsfjendsk. Og de gode intentioner er blevet løbet over ende af nazisme og krig. I slutningen af fyrrerne vendte man tilbage til en senvictori-ansk holdning. Samtidig holdt "New look" sit indtog og søde sange om yndige unge uskyldige piger, "Jeg skal til mit før-

ste bal", ulven venter om hjørnet. Nå — men sådan er det jo heldigvis ikke mere. Ingen steder? Hvordan ligger det med oplysningen/opdragelsen/snakken med/forholdigheden med de 13-14-15 årige piger/drenge, der nu træder ud i det åh — så frigjorte samfund — den anden yderlighed. Er seksualiteten på deres (pigens/drengens) betingelser, eller på hvis?

Gruppe? Samfund? Konkurrence? Effektivitetspræstation? Vi er også med!

Hvordan ligger det med kærlighed? Forelskelse? Har samfundet midt i beton og effektivitet også råd til det?

Også disse ting drøfter vi.

Det røde Hjørne

Og en skønne dag sidder man så i det "Røde Hjørne" med sine 53 på bagen. Gelejdet galant derhen af en ung mand fra BBF, og man sidder midt i en gruppe af hans venner og de er meget søde, og gode vibrationer løber omkring. Og der sidder et panel fra "Sexualpolitik" og taler om forskellige former for undertrykkelse. Homofil, bifil, pædoofil, hetero, o.s.v.

Noget om selvundersøgelse. Et speculum vandrer rundt på de ternede duge. Her sidder de og taler frit fra leveren og bruger alle de forbudte ord, som vi dårligt vidste, hvad var, men som i hvert fald var smidt langt ned i en dyb skuffe og låst grundigt for. Bare det at erkende, at man var sexuel, var et stort skridt, og at leve derefter (frit) noget af en bedrift for en borgerligt opdraget pige i hine tider. — Oplysninger? Jo — gemt væk på bibliotekets lukkede hylder stod Henry Olsens bog om seksualliv side om side med van der Velde "Det fuldkomne Ægteskab". Diskret blev de hentet frem af bibliotekaren og overgivet til den modne låner (kun sådanne kunne få tilladelse). — Jo. Betragter selvundersøgelsesinstrumentet, der læner sig op ad min øl. Faktisk er vi/I nået ret langt med hensyn til åbenhed og accept. I hvert fald på "Det røde Hjørne".

Basisgruppen rent praktisk

Vi mødes mindst en gang månedlig. Helst hver 14. dag. Vi mødes nogenlunde efter tur i de forskellige hjem.

Starter tidligt, ca. 18.30, medbr. mad evt. laver gastronomiske elskere en lille middag. Øl, vin, kaffe forsøder/forhøjer åbenheden. Snakker om løst og fast den første timestid.

Derefter "Siden sidst". Kontaktkvinden aflægger beretning fra "Kvindehuset", møder, der har været afholdt af Rødstrømper, fortæller om næste møder i Huset, Fællesmøder eller Koordinationsmøder. Hvem skal næste gang være til introduktionsaften (torsdag) i Kvindehuset for "Kvinder over 40". Uddeling af skriftligt materiale fra andre grupper o.a. meddelelser. Fællesudtalelser til forskellige undersøgelser.

Vil nogen være med i en festivalgruppe?

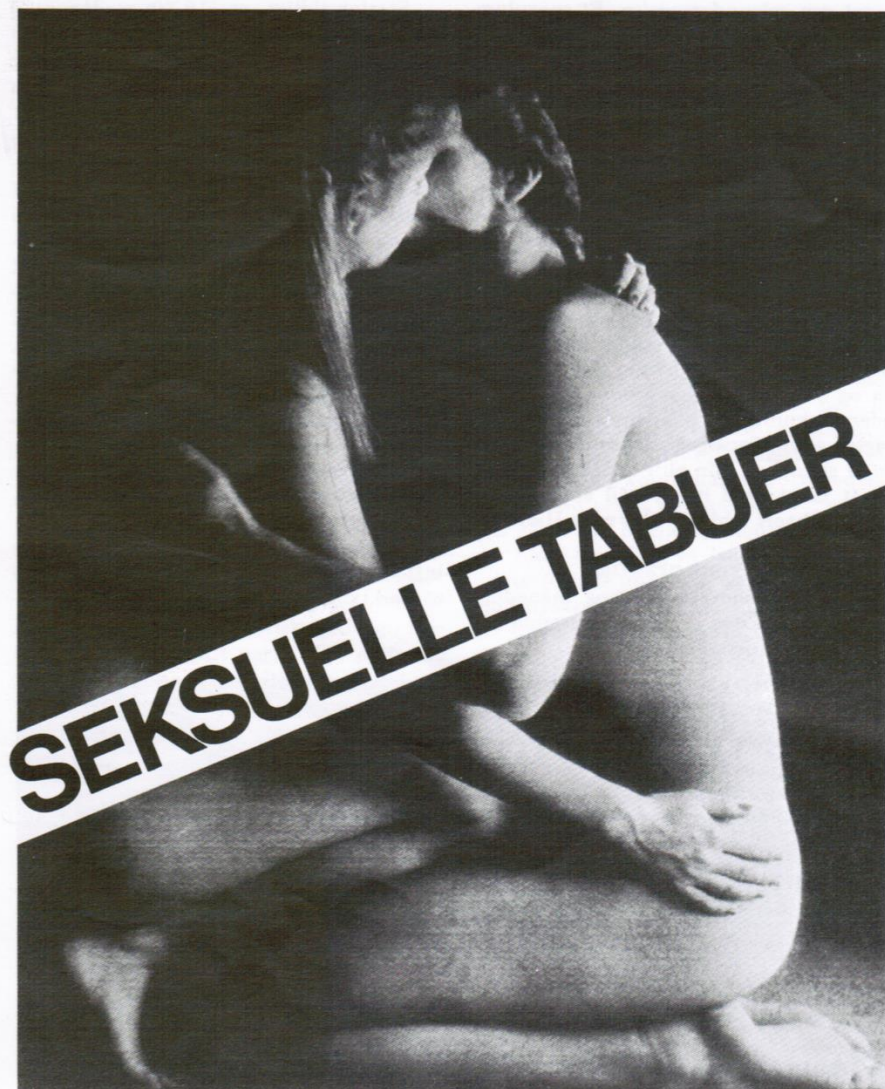
Vil nogen være med til en aktion?

Vil nogen være med til 1. maj på Fælleden?

Så går vi over til "Runden". Og vi får luft under vingerne — 7 kvinder i en stue et sted i omegnen af København.

Inger Albertsen

En samtale mellem 8 kvinder fra Thilderne og Dansk Kvindesamfund.

Vibeke: Jeg tror nok, at jeg ligger under for, at jeg ikke kan tage et initiativ. Jeg er mig ikke bevidst, at jeg har nogle tabuer omkring forskellige stillinger, men jeg føler mig meget hæmmet i forbindelse med optakten.

Anne-Marie: Din blufærdighed forsvinder, når du er midt i et samleje?

Vibeke: Ja, jeg synes ikke, at jeg har nogle tabuer i en seksuel situation.

Mette: Hvilken stilling foretrækker du?

Vibeke: Jeg er sådan set ret ligeglad med de der stillinger, fordi det vedkommer jo ikke rigtig mig.

Anne-Marie: Vedkommer det ikke dig?

Vibeke: Nej, så længe jeg kan få en direkte clitorisorgasme, er jeg ligeglad med, om det er forfra eller bagfra — eller om jeg skal stå på hovedet for den sags skyld!

Anne-Marie: Manden kræver jo mange forskellige stillinger, for at han selv kan få udløsning, og de stillinger behøver jo ikke at give dig orgasme.

Agnete: Ja, de kan jo godt lige fellatio.

Mette: Er der stillinger, som kan give dig direkte clitoris-påvirkning?

Vibeke: Påvirkning ja, men ikke orgasme!

Mette: Men hvordan får du så orgasme ved samleje?

Vibeke: Jeg får da ikke orgasme ved direkte samleje. Det har jeg aldrig prøvet.

Mette: Får du så orgasme ved, at han for eksempel bruger sin tunge?

Vibeke: Ja.

Agnete: Det gælder jo om at påvirke clitoris på en eller anden måde. Når jeg er ophidset, og han trykker sit underliv mod mit, kan jeg godt få udløsning. Men det er stadig væk en clitorisorgasme.

Heteroseksuelle tabuer

Sanne: Jeg mener ikke, at jeg er særlig hæmmet seksuelt. Jeg har jo også kendt den mand i 8 år, så der kan vel heller ikke blive ved med at være så mange hæmnin-ger. Jeg ved egentlig ikke, hvordan det ville være at starte forfra igen. Der er stillinger, hvor jeg har sværere ved at få orgasme end andre, selvfølgelig. Hvis jeg ikke er særlig ophidset, foretrækker jeg "missionærstillingen".

Mette: Hvordan får du orgasme ved "missionærstillingen"?

Anne-Marie: Hun får nok "vaginalorgasme"!!

Sanne: Nej, "livmoderorgasme"!!

Agnete: Nu synes jeg, I er pjattede.

Mette: Har du nogle tabuer, Jytte?

Jytte: Jeg har nok en del heteroseksuelle tabuer. Der er noget, der holder mig tilbage fra at prøve et seksuelt forhold til en mand. Jeg har også et massage-apparat, som jeg aldrig har prøvet.

Agnete: Hvorfor ikke?

Jytte: Fordi jeg ikke har turdet købe batterier til det!

Agnete: Jeg skal nok gå hen og købe dem til dig.

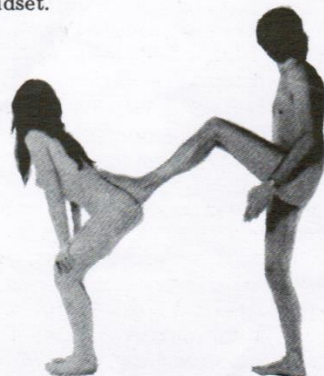
Jytte: Jeg ville nok heller aldrig kunne bruge det massageapparat sammen med nogen.

Vibeke: Det har jeg gjort; det generede mig ikke.

Jytte: Jeg kan jo heller ikke onanere, når jeg er sammen med nogen.

Mette: Hvad ophidser dig?

Jytte: Jeg bliver ophidset af så mange ting, men det er jo ikke nødvendigvis det samme som at få udløsning. Jeg synes, det virker ophidsende, at min partner bliver ophidset.

Vibeke: De pornofilm, vi så forleden, virkede jo meget ophidsende, men man får ikke orgasme af at sidde og glo på dem.
Ulla: Men man vil have lettere ved at få det bagefter.

Jytte: Virkningen af sådanne film kan holde sig utroligt længe bagefter, synes jeg. Jeg får mere lyst til seksuelt samvær — også næste dag.

Seksuelle fantasier

Mette: Er der forresten nogen af jer, der bruger fantasier?

Vibeke: Ja.

Sanne: Ja, men ikke altid.

Agnete: Jeg bruger slet ikke fantasier; jeg kan slet ikke tænke en ærlig tanke i en seksual situation.

Jytte: Hvad fantasierer I om?

Mette: Jeg har virkelig alle mulige uhyggelige, mandschauvinistiske fantasier; for eksempel at kvinder bliver voldtaget.

Jytte: Er det kvinder, du kender, eller er det bare tilfældige kvinder, der bliver voldtaget af tilfældige mænd?

Mette: Ja, en tilfældig kvinde bliver tvunget til at gøre forskellige ting.

Karen: Sådanne fantasier har jeg også.

Mette: Det er simpelthen alt, hvad jeg er imod.

Karen: Ja, det er så pinligt; hvad gør man?

Anne-Marie: Læser Maria Marcus' bog om masokisme.

Karen: Det har jeg også gjort — det gav mig stof til nye fantasier!

Vibeke: Vi har jo ikke selv opfundet de fantasier. Vi er simpelthen igennem et helt liv blevet programmeret til at have masokistiske fantasier.

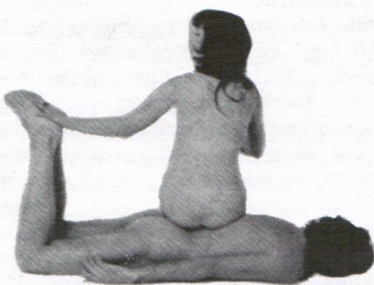
Karen: Derfor ville det alligevel være rarere med nogle hyggelige fantasier.

Jytte: Jeg synes, det er nødvendigt at erkende, at man har masokistiske fantasier, selv om det ikke er noget, man har ønsket sig. Man må acceptere det, før man kan komme videre.

Karen: Det er rigtigt. Jeg accepterer også mine fantasier — nej, jeg går s'gu ej! — jeg bruger dem i hvert fald, fordi jeg får meget hurtigere orgasme med masokistiske fantasier. Men jeg synes alligevel, det er pinligt, at jeg ikke på samme måde kan få orgasme med nogle kærlige fantasier om den kvinde, jeg holder mest af.

Anne-Marie: Men er masokisme noget, vi er blevet pålagt?

Sanne: Jeg tror, det har noget med vores opvækst at gøre — jeg er ikke masokist, jo, noget er der vel altid; jeg ligger også under for, at min partner helst skal være klogere og højere end mig, men det masokistiske indgår ikke i mine fantasier.

Kropslugte

Karen: Jeg er også meget passiv seksuelt. Jeg er enormt genert ved at skulle udforske en anden kvindes krop.

Mette: Det har hjulpet mig meget, at ham, som jeg går i seng med nu, siger, at han synes, det er meget ophidsende at kysse min clitoris. Det har fået mig til at kunne lide min krop meget mere. Jeg har også vænnet mig mere til mine kropslugte; nu kan jeg ligefrem godt lide dem.

Ulla: Jeg kan også sagtens gå ind for min egen lugt, men ikke for hans.

Mette: Jeg synes, at det er ophidsende at kysse en pik. Det er sådan en enorm blød hud.

Agnete: Jeg er hele tiden angst for at få sperm i munden, og det bryder jeg mig ikke om.

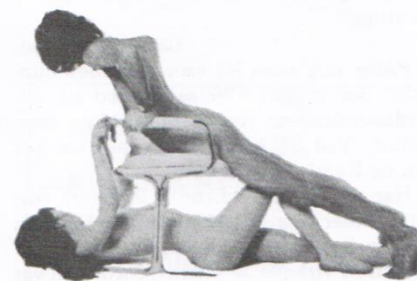
Ulla: Det gør jeg heller ikke.

Sanne: I har vel hørt historien om ludder- en, der simpelthen blev kvalt i sperm. I avisen skrev man ikke, hvorfor hun var død.

Anne-Marie: Blev der så ingen sag?

Sanne: Nej, han kunne jo ikke gøre for det, mente de!

Mette: Jeg har tabu over for at ligge på alle fire som et dyr, fordi det kræver, at han skal sige til mig, hvad jeg skal gøre. Jeg vil helst have, at det hele kører flydende.

Anne-Marie: Tror du ikke, at det mere er, fordi det er en fornedrende situation at ligge sådan?

Mette: Jo, det er det vel også; men jeg kan godt lide det alligevel, fordi han kan røre min clitoris med hånden samtidig.

Ulla: Tør I røre ved jer selv i en samleje-situation?

Mette: Den stilling, vi bruger mest, er "missionærstillingen", fordi ved den stilling kan jeg få en hånd ind og i takt med hans bevægelser kan jeg stimulere clitoris. Vi bruger også 69-stillingen.

Anne-Marie: Det er avanceret med "69"!

Mette: Det kunne være svært for mig at få orgasme, når han brugte munden. Jeg troede jo, at han kun gjorde det, fordi han vidste, at det ophidsede mig. Men da han fortalte mig, at han gjorde det, fordi han selv blev ophidset af det, syntes jeg, at det blev meget rarere.

Sanne: Du kan være rolig for, at mænd ikke gør noget, de ikke har lyst til

Flere: Joh ...

Anne-Marie: Nej, jeg har også følt, at min mand kun gjorde det, fordi jeg havde ligget der som en tømmerstok hele tiden.

Vagina — en blomst

Mette: Der er en anden ting. Jeg synes, at det er bedst, når vi kommer samtidig.

Sanne: Jamen, er det ikke en dårlig norm, som vi ukritisk har accepteret.

Mette: Det ved jeg ikke. Hvis han kommer først, må han jo stimulere mig bagefter.

Karen: Er det så ikke sådan, at du ikke vil komme senere end ham fordi du så føler, at du er besværlig?

Mette: Det kan godt være. Jeg ved bare, at jeg bliver mest ophidset, når jeg kan høre, at han er ophidset.

Agnete: Jeg kan godt lide at ligge ovenpå, så jeg selv kan bestemme farten. Jeg synes iøvrigt, at jeg bedre kan få orgasme, når jeg ikke har en penis inde i skeden.

Sanne: Det er vist fælles for alle.

Mette: Nej, jeg synes også, det er godt, når den er derinde.

Agnete: Men orgasmen bliver større, når der ikke er noget til at hæmme derinde.

Mette: Nej.

Agnete: Jo, sammentrækningerne i skeden bliver stærkere.

Sanne: Ja, absolut; du kan jo ikke trække dig sammen ellers.

Anne-Marie: Jeg har det tabu, at jeg ikke ønsker, at andre mennesker hører eller ser mig, når jeg elsker. Men det vil jeg meget gerne ud over. Jeg har også tabu mod cunnilingus.

Ulla: Åh, hold op med de fremmedord; det bliver så klinisk!

Anne-Marie: Mod at kysse en anden kvindes clitoris og kønslæber.

Ulla: Kunne du tænke dig at gøre det?

Anne-Marie: Ja, jeg tror, at det er et tabu, der kan brydes.

Mette: Vi kan jo begynde at kalde det vagina og se det som en blomst! Jeg kan godt lide at kalde det en blomst. Det er smukt.

Håber du kom fint hjem til T-stad med nye toner og nye impulser. Det er i hvert fald en lang tur, små 1000 km, ikke?, hvor du i fred og ro kan tænke over tingene. En herlig fornemmelse — og ny, for første gang i 26 år at ha' en kupe helt for sig selv uden kær/nær familiesammenhobning af nogen art. Har du virkelig ikke rejst for dig selv i alle de år. Som gift "ungkarl" li'som jeg, ved jeg du har nydt det enormt, lagt benene op på sædet overfor, set ud på bjergene, lå sneen højt endnu? og hengivet dig til tanker/drømme/planer. Det er simpelthen skidesundt, i stedet for hele tiden at hale de øvrige familiemedlemmer hjem fra deres tankeflugter og fantasier, for at få dem ned på det normalitetsniveau, der er nødvendigt, for at det hele kan glide. Det er jo en af vores vigtigste funktioner som husmødre. Fik du læst Martha Christensens "Vores egen Irene"? — Vi kan altid uddybe den. Havde Liv ny spændende ret parat? Og Thorbjørn fundet ud af at åbne køleskabet og konstatere, at der faktisk var andet end bajere inde bagved.

Vi fik slet ikke snakket nok, og det varer lidt, for vi kan fortsætte. Afrejsen blev lidt hektisk. Vores lille hus med alle de aktiviteter. Bodil hjem med ny kæreste. Poul 3-G. fysik-rapport med de andre fra holdet. Dr. Hook, Sebastian, og til ære for dig Dissing med "Svante" og lorteland, det var ikke lige sagen, når man kommer hjem til lille Danmark . . . men det var gjort i den bedste mening, det er en af vores yndlings. . . . Hugo hjemme, inden gensynet med de gamle jazz-folk. Jo han er faktisk hjemme hver dag. — Vores inkonsekvente måde at leve på, adskiller sig vist ikke meget fra andre "glidende skilsmisser" i disse år. Hvad skal vi stille op lige nu? / Børnene skal i hvert fald ha' deres hjem/være sammen/Ingen kan undvære dem. En egentlig opløsning blev det ikke. Kærnefamilien dur li'som ikke rigtig. Men hvad har vi i stedet? Kan vi starte på noget helt nyt nu? Alligevel går det bedre end før. Vi prøver ikke at leve op til noget.

Du vil høre, hvad jeg går og laver. Du får styrke af besøg, breve herfra. Undrer mig egentlig. Vel er vores miljøer efter en fælles barndom/ungdom gennem ægteskabet blevet meget forskellige. Hvis vi mødtes til en demonstration, ville du stå inden for de sikrede vinduer og jeg på gaden, men det er jo kun et tilfælde, det er blevet sådan. Betyder det egentlig så meget — nu da vi er over 50? Har jeg virkelig behov for hjælp, er jeg helt på røven, betænker jeg mig ikke et sekund, men ta'r direkte tog til T-stad, eller til vores gamle veninde Erna i N-stad sydpå, som i de ydre ting ligger nærmere dig. Vi har været piger sammen på en skøjtebane, haft betroelser . . . hvad betyder disse ægteskaber og ydre normer. Jeg vil sgu' kunne finde en god skulder begge steder at hælde mit hoved til.

Synes du virkelig jeg er stærk. Tja — hvis bevidstgørelse kunne gøre det — at realisere nogle af tankerne ligger det tungt med. Se, at noget er galt, og så ikke ændre det, er da helt håbløst. Så næsten hellere den gamle bevidstløshed og tryghed/tilfredshed.

Føler mig virkelig ret invalideret lige nu. I virkeligheden halvt med benene i en opløst kærnefamilie og meget stærke 17-18 årige, halvt i et fremtidskollektiv i Jylland, eller bare et lille værelse, hvor man kan tænke egne tanker. — Om et par år kan jeg begynde at realisere noget, men har jeg så overskud til nogetsomhelst. Værst at jeg ikke stoler nok på mig selv, ikke kan vælge selv.

Jo — et sted bliver jeg nu opladet. Når jeg besøger "Gamle" i Jylland i hans markhus. Trods efterhånden store alkoholproblemer, besidder han en enorm styrke, og har en fin føling med nye toner i tiden, trods sin delvise isolation. Hans anarkistiske holdning, barske sandheder, fändenivoldske tanker og overdådige humor — indimellem, får en til at føle sig i et kraftfelt. Konturerne i ens liv trækkes op, ny linjer anes. Man er i stand til at overleve med betonen et par uger endnu.

Vi fabler om Jobs gård/hus med de 3 tdr. land og midt i marker med lærkesang, og hvad ved jeg. Kvindekollektiv? En fastboende kærne. Rum/plads/tid til rekreation for andre, der for en tid er ude at skide. Fantastiske perspektiver. Fortsætte den afbrudte samtale fra odegårds-køkkenet. Realisere nogle af drømmene. Min kærnefamilie forstår og accepterer. Den øvrige familie og venner regner det for et udslag af lidt vanvid. "Hun har altid gået sine egne veje, men nu må hun da være for gammel". — Største bekymring ved skilsmissen. Man var nok for gammel til at finde en ny mand til at forsørge sig. — Og der gik både vinter og vår, og lige umoden forblev hun. "Jeg kunne ikke tage dem alvorligt, ikke så alvorligt som mit eget liv, som jeg skulle begynde at leve? . . . Disse samfundsmyndigheder, psykiatere, lovgivere, offentlige instanser, arbejdsgivere. Givere! — hvad mente man egentlig. Man gjorde tingene, som det blev befalet/påbudt, troede ikke på dem, og protesterede indvendig. De var blinde og døde, uden virkelig indføling med det egentlige . . .

Søndag eftermiddag.

Følte mig som en stor tæmnet hunrotte, der vugger viljeløst afsted på velfærdssamfundets trygge ligeegyldige samlebånd. Ved at komme op igen via lidt rom og Kaas's "Oh babe".

Har set "Family Life" i Reprisen fornylig. Føler mig i dag kun en hårsbred fra at være lige så svag som pigen Sibyl i filmen. Den virkede så stærkt, fordi den var så sandsynlig. Dette er absolut ikke nogen dybtgående analyse, men som jeg opfattede den. Ved at overvære en familiefrokost en søndag i dette hjem med al den pænhed, godhed, væren sød ved hinanden, de 10.000 tabuer og udtalte ord, er man ikke i England, et a-typisk sted, men tilbage i en almindelig dsk. familie-situation. En af disse idyller der langsomt og lydløst, men totalt kvæler — især kvinder i borgerskabets huse, uden at de egentlig lægger mærke til det. Sålænge man indordner sig under glasklokken, går det. Når man i dag vemodigt skuer tilbage til det gode gammeldags familiesammenhold, glemmer man helt, hvilke ofre, der

også fandt/finder sted. Ve den, der som pigen Sibyl i filmen, letsindigt lader naturen gå over optugtelsen, og forelsker sig hovedkuls i en ung mand, der falder helt udenfor familiemønstret. Hun, der er meget jeg-svag, sød og adlydende, føler sig for første gang gennem forelskelsen fri og får lidt styrke, hun aner en tilværelse uden alle familie-begrænsningerne.

Kun kort varer oprøret. En dag oversprøjter hendes fyr alle de små frugttræer med forskellige farver, opfører sig frækt uden nogen hæmninger. De har det herligt — sent om natten kører han hende hjem på motorcykel. — Hun nægtes adgang til de krænkede forældres hus. "Hvordan kunne du dog svigte dine forældre sådan, har du ingen samvittighed?"

Det stille familietyranni har fået frugt. Trods vennens ihærdige forsøg på at styrke og forsvare hende, må hun flygte ind i, og forblive i "sindsygens beskyttende favn". Endelig har forældrene fået deres lille datter tilbage. Svagere og mere stækket end nogensinde. Hun er igen indenfor rækkevidde, her hospitalets tykke mure, med låsede døre, piller, spændetroje. Og skulle der være gnist af liv tilbage, er der altid el-chokkene at ty til. Hun er nu igen *deres* for tid og evighed.

Dette er ikke en a-typisk familie, men en sindsygt normal borgerlig familie.

P.S. En barsk april-fortælling.

Bodil mener ikke, der er noget overordnet synspunkt i dette brev, al deres gymnasie-analysen. Men selvfølgelig er det rigtigt. Skulle vi hellere uddybe et enkelt emne/en bog, eller hvad? Svar, reager, også med det du er pløk-uenig i. Ellers kommer vi jo aldrig videre.

Her er nogle forslag:

1. Dengang jeg i 1970 efter "Rejs dig kvinde"-mødet i Gl. Vartov kom ind i en basisgruppe af lutter velformulerede unge rødstrømper med universitetsuddannelser. Deres måde at anske f.eks. ægteskabet på: objektivt analyserende, kritiserende, både chokerede og henrykkede mig. At skildre, beskrive tingene fra denne sysninkel var aldrig for faldet mig ind.
2. Noget om at være husmoder og tilsidst identificere sig med biksemad, sit gulvtæppe, sin dug, snavsetøj i hobevis. Men også de fine sider.
3. Noget om "Gud giv mig i dag min daglige dårlige samvittighed overfor forældre/mand/børn/svigerfamilie/de gamle/det jeg ikke fik sørget for. . .
4. Hvordan jeg blev "sindssyg", da jeg prøvede at leve op til det, jeg måtte være født til at være, mor, og at ordne hus, helt efter "Alt for damerne". Og så var der psykiateren, der spurgte, om jeg altid havde lidt af denne mærkelige hunger efter engang imellem at være helt alene.

P.S. Iøvrigt prøver jeg at udvide mine grænser for fuld kraft. Kan jo koste en del, når oprøret begynder så forbandet sent som 50-årsalderen.

Kærligst
din Inger

En af bladets medarbejdere har været til et møde i klubben for kvindelige alkoholikere. Her følger et referat fra mødet.

Møde i Suhmsgade 4, mandag d. 14/3 kl. 19.30.

Vi starter med sangen "Kvinde, kend dit eget værd", 1/2 time for sent. Bordene smukt pyntet med røde tulipaner i grønne Tuborg-flasker i dagens anledning.

Monica lægger ud og fortæller om grunden til forsinkelsen. Aftenens hovedattraktion Charlotte Strandgård med "Gade op og gade ned" (om kv. alkoholikere) har meldt afbud p.gr. af sygdom. Desuden har et par læger, der måtte gå i vagt, sendt afbud, samt en socialrådgiver.

Med alle disse forhindringer er det prisværdigt, at gruppen ikke opgiver, men afholder mødet — trods alt.

Monica fortsætter med lidt historisk om K-klubben.

K står for KVINDER KAN KLARE KRISER.

K-klubben startede sept. 76 med 7 medlemmer og henvender sig til kvinder i kvindehuset.

Af de kvinder der startede er 1 holdt op, 2 er gået ud.

Tilbage i gruppen er nu med gamle og nytillkomne: Monica, Ellen, Ulrikka, Luci, Else, Gunvor.

Startskuddet blev givet, da en kvinde i Ekstra Bladet efterlyste en klub for kvindelige alkoholikere. Man har herefter haft forbindelse med Søndags-Aktuelt hvori man har haft en artikel om klubben, og med BT. Desuden har man haft forbindelse med Københavns lokalradio, og man annoncerer i forskellige distriktsblade. Man arbejder ikke som alternativ til "Maria-Tjenesten" og "Lænken", men snarere med disse.

Hvorfor drikker kvinder?

Man har foreløbig haft forbindelse med 40-50 kvinder, hvoraf nogle har været så medtagne, da man kontaktede dem, at de ikke kunne spise selv, eller tage deres vitaminpiller. De er nu nået så vidt, at de både kan indtage måltider og foretage deres daglige indkøb, og indtage deres vitaminpiller.

Grundene til at kvinder bliver alkoholikere er mange, men fælles er nok, at de alle er presset ind i en samfundsform, de ikke kan leve op til. De har næsten også alle skyldfølelse.

Ja, hvor kommer de fra?

Der er den skjulte alkoholisme.

Der er den velbjergede — mandens visitkort.

Der er arbejderkvinden.

Der er den modne kvinde, med børnene, der er vokset fra reden.

Den enlige mor med børn.

Der er udlandsdanskeren, kvinder der er gift med danske mænd. De kan komme fra Grønland, Vestindien. Vores kulturform/samfund er totalt forskellig fra deres (min tilf.).

I K-klubbens basisgruppe drøftes de foreliggende tilfælde ved de ugentlige møder. Man har selvfølgelig tavshedspligt i gruppen.

Kvinderne trænger til at tale med andre kvinder.

Først og fremmest prøver man at gøre kvinderne bevidste om deres eget værd. Men der kræves først og fremmest TID TID TID.

Af sider at tage fat på er der:

1. Den medicinske
2. Den sociale
3. Den psykiske.

Man støttes som syg, når man er alkoholiker.

For øjeblikket har man en ansøgning liggende i Socialministeriet om økonomisk hjælp.

Værd at lægge mærke til: Spiritusskatten til staten giver årlig 7 1/2 milliard i overskud.

KAFFE/THE-pause

En talte om FLAGYL, som virkningsfuldt middel mod spiritus-misbrug. Det var nu hende, der dirigerede flasken, og ikke omvendt.

Af litteratur nævnte man: Alkohol, alkoholisme, alkoholikerbehandling, 1975, Det dsk. forlag. Megen god snak bl.a. med nogle fra nye basisgrupper, bestående af fhv. kv. alkoholikere. I betragtning af de mange odds, man havde imod sig i starten, alt i alt en god aften.

De sidste drager mod Nørreport, o.a.st. med favnen fuld af 1-kr.s tulipaner, der gløder langt væk.

JEG BESTILLER
ABONNEMENT PÅ
SEKSUALPOLITIK
4 NUMRE FOR 30 KR.

NAVN: _____

ADRESSE: _____

PORTO

SEKSUALPOLITIK

STUDIESTRÆDE 18 KLD.

1455 KØBENHAVN K.

GIRO 7251114

TA DIG DOG SAMMEN og bliv syg, mand!!

En udbredt folkesygdom er trods sin hyppige forekomst blandt mænd meget slet beskrevet. Lidelsens latinske navn kender jeg ikke, så jeg vil nøjes med at kalde den for "følelsesmæssig skizzofreni". Patientens tilstand kan kun vanskeligt — om overhovedet — erkendes i det daglige, idet vedkommende kan virke normal, så det grænser til det unormale. Han er oftest feberfri, men har altid hallucinationer af krads sexuel karakter: Hede omfavnelser, omme kys, stormende lidenskaber, gigantiske orgier & eksplosionsagtige orgasmer.

Dette er i skarp kontrast til normalt tilstanden, som er præget af naturlig stress & den dybe tilfredsstillelse, det giver at kunne beherske sine følelser, så de ikke viser sig.

I krisituationer, der meget vel kan være permanente, finder man de to tilstande samtidig: Patienten kan stå over for et andet menneske & sige "Så du det stykke i fjernsynet i går?" eller "Hvordan går det med dit nye arbejde?" eller "Vi har forresten lige købt farvefjernsyn". Og samtidig plages patienten af fantasier som: "Hvorfor ikke kysse hende, som jeg har lyst til, i stedet for at stå her & sige alt det pladder?" eller "Turde jeg bare tage hende i hånden!" eller "Hvis vi nu bare lå derhjemme!"

Efterhånden lærer patienten at leve med disse symptomer, at affinde sig med, at de dukker op fra tid til anden.

Det kan nok være meget sundt at anskueliggøre sygdommen med et eksempel fra hverdagen. Vi tager en patient: En mand, der endnu ikke er gået hen og blevet så farlig gammel, og som derfor ikke har lært at beherske sine symptomer. Han er svag & karakterløs & giver dem i stedet frit løb & skriver dem ned om natten på firkantet papir. Om morgenen, når solen bryder igennem, bliver han sig selv igen & ser realistisk på sagerne. Så er der såmænd ikke så megen slinger i valsen, for der er de gode, gamle værdier som afholdenhed & selvfornægtelse at støtte sig til.

Vi griber patienten på fersk gerning, mens han en aften sidder & hygger sig med en hallucination, som han febrilsk sætter til papiret. Vi kigger ham over skulderen & ser, at han bl.a. skriver følgende:

"De nætter, hvor der var stilhed i luften, kunne man høre folk sove i huse. Fornemme lyden af dyb søvn og af en slags kærlighed, når man elskede på lejer af kulsække og gamle, hullede tæpper ovre fra pladsen.

Det sker om morgenen, at solen bryder gennem støvet og røgen og lader glassplinterne i vinduerne glimte blåhvidt.

De sender kantede reflexer i alle regnbuens farver gennem støvet, der altid hænger i luften. Der trækkes massive støvprismer gennem rummene. Men de vandrer bort over væggene med solen. Vi kan ikke holde dem tilbage, gemme dem til om natten. Ubønhørligt vandrer de over flossede vægge og strejfer sommene, som rustent rager frem her og der gennem afblomstret papir. Og forsvinder.

Men værst er det, når efterårsstormen går gennem husene og får kroppen til at isne. Når vinden hylende kaster sig rundt om murene og hiver løse pudslager med sig, da må vi trykke os tæt til de andre kroppe for at stå imod. Og alligevel mærker man stormen rase videre inden i sin egen krop, sende krypende kuldestød ud i arme, i benene. Kun arm over arm, krop mod krop kan vi næsten stille stormen".

Patientens kinder blusser & vældige visioner vælter rundt i hovedet på ham. Han når knap at komme i seng, før han står op. Så går han ud i hverdagen og virker påfaldende normal, nærmest lidt gammeldags. Til et ugeblad for kvinder, der er så praktisk indstillet, at de foretrækker at læse om livet & kærligheden frem for at have alt det besvær selv — udtaler han i løbet af dagen:

"... Utroskab er et brud på ægteskabet, og så må man efter omstændighederne afgøre, om bruddet er for stort, eller om det kan heles".

Er patienten kommet sig?

Nej, tilbagefaldet lader ikke vente på sig.

Om aftenen sidder han der igen. Drømmene flyger gennem hovedet på ham.

Han griber fat i en af dem og tværer den ud på papiret, der er firkantet som verden.

Vi kigger over skulderen & læser:

"De var kommet ud af skoven, gik hurtigt gennem græsset, der stod højt, ned mod soen. Armene lå om de faste, unge kroppe og holdt dem sammen til en uløselig, vandrede kæde. I kædens to yderste hænder han to kurve.

Af disse to kurve kom et stort, broget tæppe, som de bredte under sig. Af kurvene kom også en lille dyng næsten kuglerunde brød og en flaske lys, funkende vin. De satte sig og delte brødene mellem sig. De brød den tykke, sprøde skorpe og fandt brødene friskbakte. Flasken vandrede mellem dem.

Bagefter tog den ene hånd den anden. De trak tynde kjoler, tynde skjorter af, og elskede hinanden, mens vinden blæste mildt over de smukke unge mennesker og tågen gik af jorden".

Efterhånden som denne patient bliver ældre, lærer han at få kontrol med sig selv. Han indser, at han få et mere konstant udbytte af at tjene penge & satser næsten al sin energi på det.

Om natten er der mørkt i hans værelse nu, for han er nødt til at sove & samle kræfter til at tjene penge om dagen. Skrivemaskinen står & ruster halvvejs op, før han en aften af endnu ukendte årsager går løs på tangenterne for sidste gang & skriver dette:

hvad skal tilværelsen bruges til, hvad er det egentlig, mennesket vil? om dette grundet så mange kloge og skrev bøger om livets love — dog, dette er ikke fra nogen bog, men af en, som ikke er rigtig klog!

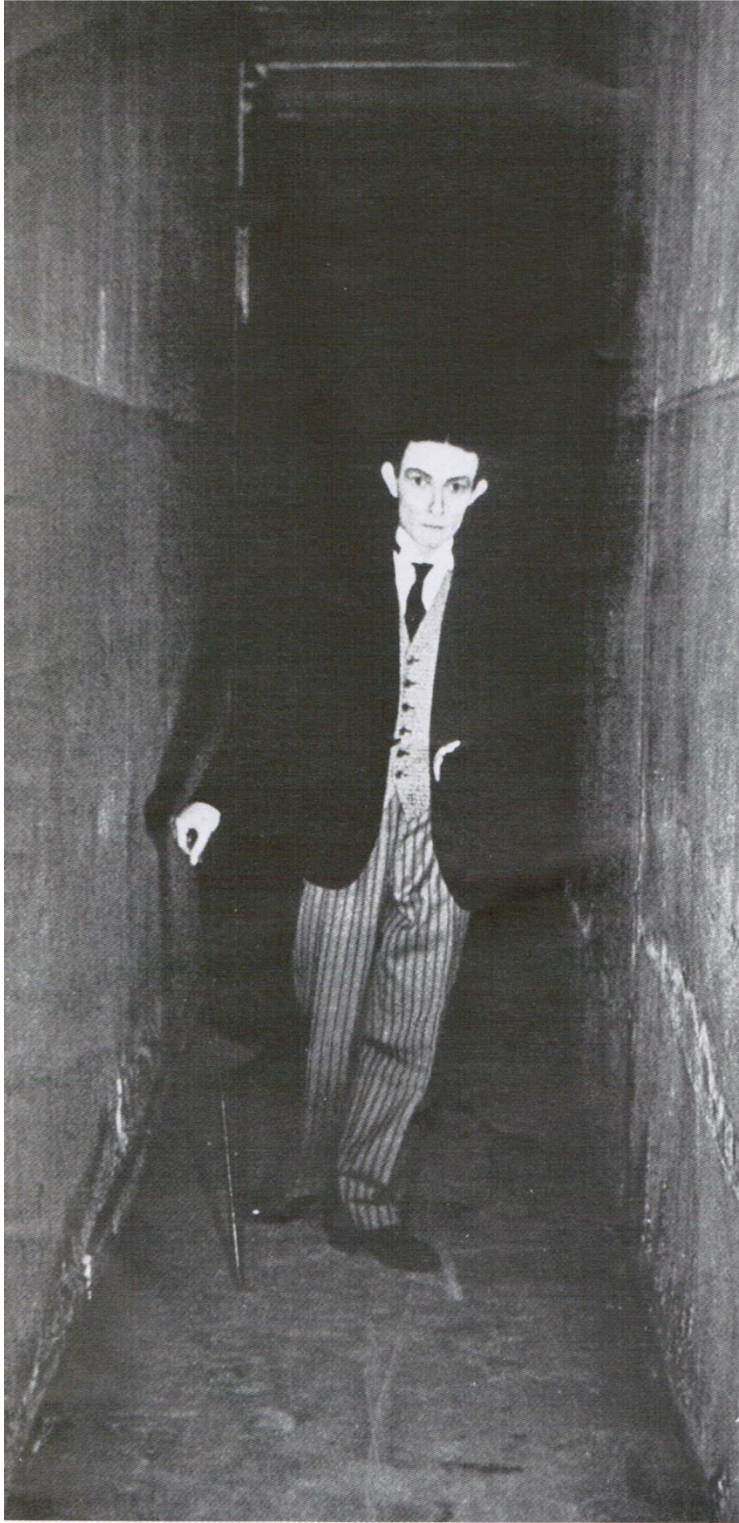
han spørger dig, hvor du var i går — ja, taler som om han ikke forstår, at samfundet kræver nu engang, at der skal stresses dagen lang — han spørger hvem du elsked i går — men har du overhovedet elsket i år?

den gale fortsætter: om det hænder at du lever en dag uden gode venner? var du hos dem i går eller de hos dig — gik I mon tur af en solnedgangsvej? jeg sagde den gale, det næppe ku ske for der var en kærlighedsfilm i tv.

hyordan, spør han videre, så med i dag, hvor mange venlige ord faldt der af? gav du et knus og fik et igen eller var du sur og fik ingen ven? som om kontoret gav plads til venskab, der dyrker vi jo karrierens fjendskab. når skidt kommer til ære og gal til pen, så er der ingen grænser for den tågesnak der fylder papir som dette — for en, der er gal, er næppe den rette til hverdagens folk så groft at bebrejde at de bruger livet til pengenes fejde.

men af og til bliver jeg noget så gal og giver mig selv et gevaldigt skrald, jeg længes mod ømhed og gamle venner — jeg skriver et digt, når dette hænder — så ser jeg tv og går ind og sover og så i morgen er det nok gået over.

Nu kunne man tro, at patienten var sluppet lykkeligt af med sin sygdom, men det sker desværre aldrig rigtigt. Han vil al-

tid gå rundt med fornemmelsen af at have mistet noget betydningsfuldt.

Hidtil har videnskaben ikke fundet det ideelle middel mod denne tilstand. Alle de til rådighed stående midler har kun kort & begrænset effekt.

Iøvrigt er det karakteristisk for patienten, at denne ofte siger "han" om sig selv for at camouflere sin tilstand.

Hvordan gør vi ham til et helt & harmonisk menneske?

Kan det lade sig gøre?

Han slutter sin historie med dette spørgsmål.

Hans-Otto Loldrup
Slotsgade 1
2200 N

Dette digt er indkommet til redaktionen. Vi trykker det, ikke fordi vi på nogen måde sympatiserer med forfatterens chauvenistiske holdning, men for at vise vore læsere, at der stadig må kæmpes en kamp mod den seksuelle tvang og undertrykkelse der så groft kommer til udtryk i dette digt.

Redaktionen

LOLITTAER

til Roman Polanski

Roman,
jeg hører at du har voldtaget
en 13 års pige
en *Lolitta*
Er det virkelig rigtigt?
Du som ser så godt ud
du må da kunne få alle de flotte fisser du gider fange
Var det virkelig nødvendigt at voldtage en lille pige, Roman?
Eller ligger landet sådan
at du i virkeligheden bedst ka li at gøre det med
små frække tirrende tøse i den alder?
Hva Roman, er det sådan det hænger sammen?
Det ville glæde mig hvis det var sandt,
for præcis sådan har jeg det også
Her ovre på Enghave Plads går jeg rundt og føler
på samme måde som du ovre i Hollywood
Ahh, Roman
jeg *forstår* dig
Det slider hårdt på brillerne
at skulle *glo* sig mæt
på alle de lækre lam der lister rundt
disse perfekte og veldrejede små pigekroppe
disse små skønne stramme røve
disse betagende begyndende bryster
eller måske allerede blidt bølgende barme
disse uskyldige unge ansigter
disse sarte og smukke træk og bevægelser
Roman, jeg har også tit svært ved at styre mig
og den
når jeg ser sådan en
Da jeg var knægt, Roman
så pigerne slet ikke sådan ud i den alder
og jeg fantaserede i stedet om modne madammer
men *nu*, nu tænker jeg kun på at kneppe en Lolitta!
Jeg har ikke voldtaget nogen, ligesom du har
ikke ENDNU!
Roman, hvis de burer dig inde
vil jeg skrive til dig i fængslet
Måske ka vi med tiden lave et filmmanuskript sammen
Det skal selvfølgelig handle om LOLITTAER!
Du skal være instruktør
og jeg skal have hovedrollen
og så kunne jeg endelig få kneppet en Lolitta!!

Rene Højris

BERØRING

Born to be wild, står der tatoveret tværs over hendes ene lår, i skridthøjde. Hun har kort lyst hår og er egentlig ret køn. Hun har netop smidt sin læderjakke henover den nærmeste stoleryg sammen med bukser og trusser. Hun sætte sig ned ved siden af mig på den nussede divan. Hiver med en scenevant bevægelse et præservativ op af sin taske og begynder uden videre at mase det nedover min endnu ikke stive pik. Hun begynder at rykke hurtigt op og ned i den, mens hun smiler professionelt til mig. — Er det rart, brormand, spør hun. Jeg nikker nervøst. Efter et par minutter lykkes det. Min pik står nogenlunde ret op i luften. — Du ville ha' Fransk ikke? spør hun. Jeg nikker og hun bøjer sig nedover mig og begynder at sutte energisk løs. Jeg gir mig lidt, det er noget hårdt, hårdere end sidst jeg prøvede det hos en pige, jeg kom sammen med. Men jeg udviser ikke nogen reaktion, for nu løfter hun hovedet væk og hiver i stedet fat med hånden igen og masserer på livet løs. Jeg ber hende om at røre mig lidt på nosserne, hvilket hun gør, med en hånd, der er halvt indbundet i gaze. Det hjælper, for pludselig får jeg udløsning i et halvforløst spæt udi kondomet. — Den smuttede vist, hva', sir hun med et skævt grin og hiver hurtigt kondomet af mig og smutter det ned i en papirkurv ved siden af divanen.

Da jeg mærkeligt flov og lettet på samme tid lister nedad trappeopgangen, kigger jeg på mit ur og opdager, at hele seancen, inclusive af- og påklædning og betaling af hundredslappen, har taget syv minutter!

Tæller jeg sammen, og jeg har tallet nøjagtigt, har jeg indenfor de sidste to år, været sammen med 25 luddere. Aldrig den samme to gange. Ingen bestemt type. Ældre og yngre, smukke og afdankede. Dog aldrig en narkoludder, såvidt jeg ved. Fantastisk banalt og uendeligt trivielt, for det er, hvad hundredvis af mænd gør hver aften og hver dag landet over, eller måske er tallet i tusindvis?

Jeg er gift og har to børn. Alder: 30 år. Profession: pædagog. Min kone og jeg har et almindeligt frustreret og neurotisk forhold til hinanden, selvom vi hører til den progressive venstrefløj og begge er aktive i forskellige politiske og fagpolitiske sammenhænge. Kønsrollediskussionen har vi selvfølgelig osse endevendt adskillige gange, uden at praksis fulgte efter. Også meget banalt. I de sidste to år der dog sket en mærkbar forrykkelse af "magtbalancen" i vort forhold. Min kone står nu mere stærkt og selvsikker. Og det har natur-

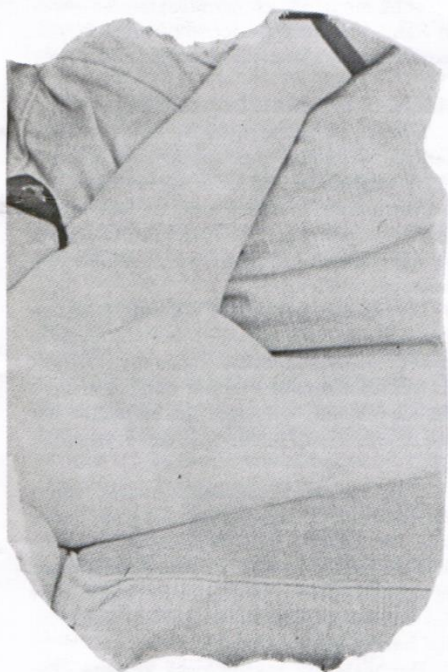

ligvis osse givet sig udtryk i vores sex-liv. Hun stiller krav og hun har fortalt, hvor lidt hun for i tiden fik ud af at være i seng med mig! Jeg skriver det kort her, der er selvfølgelig mange flere nuancer at fortælle. Resultatet: Jeg er blevet mere og mere usikker, både personligt og seksuelt.

Igen er der mange flere nuancer, men jeg vil fortælle dette kort. Og jeg har endda oplevet nogle gange, hvor jeg simpelthen blev impotent, hvad der for mig er forfærdeligt. OK, jeg kan analysere det, og har læst kvindesagsbøger og Eske Holm og Det svækkede køn og ved i teorien, at

det ikke er så ualmindeligt, og at jeg skal tage det afslappet. Min kone har allermost været forbavset i disse situationer, egentlig ikke specielt fordømmende eller specielt hjælpsom.

Såvidt en situation. Meget kort fortalt, uden de mange nuancer, der kunne befordre en slags analyse. Min lille historie er måske let at affærdige, selvom den for mig er dybeste alvor. Jeg er en afstumpet mandschauvinist, jeg er en rovbanal og traditionel mand, jeg burde snakke med min kone, jeg burde først og sidst bearbejde min flugt og min usikkerhed. Jeg er måske et uvedkommende paradoks. Min lille historie er måske et udråbstegn uden særlig dokumentarisk værdi for nogen? Disse sidste sætninger kunne måske tyde på selvmedlidenhed, på forsvarsmekanismer af de store. Jo, begge dele er tilstede hos mig, men jeg forsøger at bearbejde dem. Det er så svært, og i vores vennekreds ville jeg aldrig turde rykke ud med dette. Og allersidst turde fortælle nogensomhelst om mine ludderbesøg. Og hvorfor jeg går hos luddere? Ganske enkelt: lyst, og fordi det på sin vis er så uendeligt

ukompliceret og ærligt. Du betaler og får en vare, kun sjældent blir du snydt. Ingen følelser til at forplumre. Ingen krav om lighed, opvask, følsomhed, ja, alle de mange andre krav, der ligger i et forhold, der forsøger at være gensidigt. Besøgene hos ludderne giver mig ikke dårlig samvittighed og det fører heller ikke nærmere mod nogen selverkendelse. Tilsyneladende. Lige nu er jeg resigneret og desorienteret.

Aftenen før jeg skriver dette var jeg igen afsted. På travetur rundt i de små gader med en nervøs klump i maven. Jeg er lige nervøs hver gang. Det er onsdag aften og gaderne er næsten tomme, bortset fra værtshusgæster og ongligt strejfende taxaer.

Pludselig dukker en ung pige opovre på den anden side af gaden og styrer nu direkte over mod mig. Hun er vel 18-19 år, brunt hår og halstørklæde op omkring underansigtet. — Ska' du med op, spør hun. Jeg hoster lidt og spør om prisen. Hundrede kroner. Jo, sir jeg, hvor er det? Vi går ad nogle små gyder hjem til hende. Vi snakker lidt om hvor koldt det er og at man er kold helt ned i tærne. Hun bor på første sal i en saneringsmoden ejendom. Vi træder ind i hendes rum, meget beskidd, med hippieplakater på væggen og en kakkelovn, der varmer meget kraftig. Der sidder i forvejen en veninde, men hun hiver hurtigt sin frakke over armen og forsvinder med et hej. Jeg smider mine bukser og mine sko og lægger mig ned på den ene af de tre sofaer, der står i rummet. Jeg er stadig godt nervøs og kan ikke få erektion. Hun sætter sig hen til mig kun iført farvet undertroje og sokker. Først da opdager jeg et stort sår på hendes mund og bliver forskrækket. Lynhurtigt siger hun: — Du skal ikke være bange, det smitter ikke, det er bare et forkølelsessår. — Det er ikke rart, siger jeg stille. Hun begynder at nulre min pik. Blidt og forsigtigt og mærkeligt nok rejser den sig selvom hun stadig har kolde hænder. Nu finder hun et kondom frem fra en lille kommodeskuffe og trækker nedover min pik. Jeg spør forsigtigt, om hun ikke vil sutte den af. — Nej, det koster extra. Men hun ombestemmer sig og siger OK. Og gir sig til at sutte i lange, bløde sug og jeg bøjer mig op for at kunne se bedre. Hun bruger sin tunge meget og af sig selv nulrer hun hele tiden mine nosser, mens hendes ene hånd, der nu er blevet varmere, holder mig på maven. Efter kort tid kommer jeg med en dejlig skælven og sukker meget dybt et par gange. Så smiler hun til mig, meget genert og a'er mig forsigtigt et par gange henover maven. Der blir en mærkelig lille pause, hvor jeg for første gang føler mig nærværende. Men så rejser hun sig hastigt op og rækker mig et stykke køkkenrulle til at putte kondomet i og til at tørre pikken af i. Af en eller anden grund kommer jeg til at ryste over det hele og fumler for at få bukserne på igen. Jeg tør slet ikke kigge på hende. Og skynder mig, efter et hej, ud på den mørke trappeopgang, ned på gaden og afsted, med frakkehætten godt op over hovedet.

På vej til busstoppestedet begynder jeg pludselig at græde, uden helt at forstå hvorfor.

SKILSMISSE-OGSÅ ET

Artiklen er forfattet på grundlag af såvel professionelle som private erfaringer og indeholder i anonymiseret form oplysninger og eksempler, som jeg bla.a. har fået kendskab til gennem Mandehusets Rådgivning:

I den udstrækning der forekommer vurderinger eller følelsesmæssigt prægede vendinger står de imidlertid for min egen regning med undtagelse af de ganske få henvis-

ninger til beslutninger i Mandevælgelsens "kompetente" organer — først og fremmest fællesmødet. Artiklen — der iøvrigt er skrevet på opfordring af redaktionen — skulle oprindeligt også have indeholdt afsnit om de problemer man har som enlig far.

Af tidsmæssige årsager har dette imidlertid ikke været muligt, men jeg vil opfordre redaktionen til fortsat at holde ideen lun. Så skal jeg gøre det samme.

Endnu kun få har erkendt, at en af de menneskelige konfliktsituationer, hvor kønsrolleproblemerne viser sig stærkest og i de mest outrerede former, er skilsmisssituationen. Og i udpræget grad, såfremt der også er børn med i billedet. Aviserne derimod har med mindre mellemrum bragt beretninger om tragiske forældreretssager. Sager, hvor myndighedernes og den anden parts — i de foreliggende tilfælde moderens — nyeste våben hedder fængsling på ubestemt tid.

Der er skrevet tykke bind om familieretslige problemer og vielsesattestens retsvirkninger. "Døde" forhold som arvespørgsmål, formueforholdet mellem ægtefæller og myndighedsproblemer har altid interesseret jurister og eger sig fortrinligt til forskningsformål og forfattervirksomhed.

Derimod har man altid forstået at holde sig fri af de generelle og principielle problemer omkring forældrerets- og samkvemsretsspørgsmål og overladt denne side af sagen til domspraksis.

Tak for hjælpen, hr. ægtemand

Det er i overensstemmelse med denne praksis, at en mand — lad os kalde ham Hans — mistede både kone og børn, da dommeren skulle dele sol og vind lige og traf den salomoniske dom, ikke at behandle alle parter ens — halvgodt eller halvskidt — men at behandle den ene helt godt og den anden helt skidt. Til trods for nabo- og myndighedserklæringer som udtalte, at det var manden der som helhed havde taget sig af børnenes opvækst, pasning og udvikling, tillagdes moderen fælderretten.

Ganske vist konstaterede dommeren i retsudskriften, at moderen forekom ueg-

net til at passe børn. Men han hæftede sig også ved, at manden på et tidspunkt under den årelange proces havde teet sig uartikuleret overfor en myndighedsperson, og her gav den traditionelle mandsrolle bagslag: en mand, der ikke kan holde til ethvert nervepres, kan man ikke fæstne lid til.

Summa summarum: Moderen fik fælderretten og børnene blev anbragt på børnehjem.

(Dommeren konstaterede endvidere for at gøre det helt perfekt, at det talte afgørende til mandens "bagdel", at børnene var mindreårige piger).

Så selv med vielsespapirer kan det komme til at gøre ondt. Manden fik dog lov til at besøge børnene på børnehjemmet — med undtagelse af et 3. barn, som moderen havde bragt med ind i det 6-årige ægteskab. Her var alle broer brændt, og som en flink socialmedarbejder skrev til ham: "Det må De jo nok kunne forstå, når De ikke er barnets biologiske far".

Manderollen som boomerang

I langt de fleste tilfælde opgiver manden på forhånd — sædvanligvis tilskyndet af sin sagfører — og lader sig nøje med en samkvemsret. I håbet om, at det vil gå glattere med den, når han ikke insisterer på fælderretten, og dermed påkalder sig hele systemets vrede.

Per havde været gift næsten 5 år, da han en dag blev præsenteret for konens elsker — i den såkaldte ægteseng. Der gik en hel hærske af klapper ned, og rivalen fik sig et blåt øje, før det elskende par ved fælles hjælp havde fået smidt manden ud.

I de næste 8 måneder måtte han i modsætning til Hans sande, at man heller ikke når langt i den traditionelle, hårdtslående Tarzanrolle. Der blev politiforhør og tiltalefrafald. Eller rettere: sagen blev slet ikke rejst, men henregnet til almindelige banale husspektakler.

Det viste sig iøvrigt også at være ligegyldigt. Der var nu vidner på at manden var voldsom, og det bevirkede, at samkvemsretssagen trak ud, fordi han først skulle føre bevis for, at han ikke var så slem endda. Det krævede vandelsattester fra nuværende og tidligere arbejdsgiver med mange flere og da der faktisk ikke var så meget som en flueplet på nogen af dem måtte myndighederne give sig.

Det gjorde moderen imidlertid ikke, og først da fogedretten havde voteret i sagen indtil flere gange og fogeden havde givet moderen en åndelig røvfuld gik sagen i orden. Næsten da. Det var nemlig under sagens forløb blevet oplyst, at manden kun boede på værelse. Og da barnet var en fireårig pige havde der sne-

KØNSROLLEPRODUKT.

get sig den betingelse ind i samkvemsresolutionen, at barnet kun måtte overnatte hos sin far, hvis de *ikke* sov i samme rum.

(En forstående borgmester i en omegnskommune løste imidlertid dette problem på et par dage. Det forlyder, at far og datter sover i samme lokale, og at det hidtil er gået godt).

Barnets tarv bag tremmerne

De sidste måneder af 1976 blev for Claus' vedkommende tilbragt i arresten. Han havde begået den eklatante fejl ikke at sikre sig papir på den pige han havde avlet et barn med. Og så er man både i lovens og profeternes forstand retsløs og må jages hele året, hvis man drister sig til at mene, at fællesbarnet har lige så meget brug for en far som for en mor. Og at den ene kan være lige så god som den anden, hvis de skilles. Barnet — ved gud også en pige — havde i flere år boet sammen med faren i et kollektiv i Jylland. Der var andre børn i kollektivet, og det var stabilt — ja, det var så stabilt, at de sociale myndigheder havde godkendt det som familiepleje for et ældre invalideret barn.

Der var samkvem mellem mor og barn, men det forløb ikke uden problemer. Det var umuligt for moderen at aftale og overholde faste datoer, og pigen blev meget utryk, når hun aldrig vidste, hvornår hun blev hentet.

Moderen havde et par gange raslet med forældreretssablen, og en dag blev den trukket af skeden og myndighedernes samlede tropper satte sig i bevægelse. Det gjorde kollektivet imidlertid også og barnet blev skjult. Faderen fangede man imidlertid og moderens advokat (et rigtigt mandfolk) forlangte fængsling indtil barnet var bragt til veje. Politimesteren lagde oveni dette dagbøder på 100 kr.

Hermed havde man bragt den plan i anvendelse, som altid ender med at modparten får ret. Modparten — og det vil i dette tilfælde sige myndighederne — ser nemlig kun på "barnets tarv". "Der bliver overhovedet ikke tale om personsanseelse eller kønsdiskriminering".

Men det kan jo ikke være i overensstemmelse med barnets tarv at være sammen med sin far, når han er i fængsel — det er efter sigende et uheldigt opholdssted for mennesker i almindelighed og børn i særdeleshed. Altså kan man efter kort tid konstatere, at barnet af helt legale årsager bør udleveres til moderen.

Den selvopfyldende profetis filosofi har endnu engang vist sin slagstyrke.

Medens dette skrives er man godt igang med at knække den næste i rækken. Tage er gået under jorden med sine to børn, og "alle kan da sige sig selv, at det bestemt ikke tjener børnenes tavn

o.s.v., o.s.v."

Keine hexerei, nur behendigkeit.

På knæ for samkvemmet

For få år siden kunne man end ikke opnå samkvemsret med "papirløse" børn. Samfundet straffede de mennesker, der levede i synd og som ikke havde påbegyndt samlivet med myrter og slør.

En fyr, der hedder Bjarke, går således rundt i en evig rædsel for, at hans tidligere samlever en dag skal dreje nøglen rundt for samkvem med deres to fællesbørn.

Efter 10 års papirløst parforhold blev han smidt ud af lejligheden — angiveligt fordi der skulle skaffes plads til en anden.

Til trods for jalousiproblemer udover alle grænser i begyndelsen lykkedes det lidt efter lidt at få etableret et nogenlunde stabilt samkvemsforhold og på bedre betingelser end hvis myndighederne skulle fastsætte det efter en ordinær skilsmisse. Forældrene bor relativt tæt ved hinanden og børnene kan selv løbe hjem til faderen, når de har lyst. Hvad de specielt har, når der med jævne mellemrum er ballade derhjemme på grund af moderens skiftende "logerende".

Men de tør ikke sige, hvor de har været, og Bjarke må om aftenen sende dem hjem igen, selvom de tigger og ber om at måtte bo hos ham.

Et rigtigt mandfolk ville nok, som nogle allerede har gjort, stikke af med børnene til Sydafrika, men det kan jo ikke nytte noget, når man hverken har mod, evner eller økonomi til at være et rigtigt mandfolk.

Så må man gøre sig selv undselig og krybende for ikke at påkalde sig moderens vrede og miste sine børn.

En sædbank har ingen følelser

Men som sagt: der er håb forude. Der er kommet en lille sprække i loven og justitsminister, ægteskabskommission og ligestillingsråd lover yderligere lovrevision, når engang de bliver færdige med at skrive betænkninger.

Der er imidlertid een person, der lige så godt først som sidst kan holde op med at vejre morgenluft — det er "donoren". Specielt den ufrivillige (den anden må vi regne med har overblik over situationen).

Taxachaufføren, der bliver betalt med et knald og først bagefter finder ud af, at han blot skulle lokkes i køjen for at klare økonomien for en anden — som måske er ukendt, eller som skal dækkes.

Eller ham, der uden at vide det, skal være med til at realisere en piges måske helt reelle ønske om at være enlig mor. Og som efter veludført dåd bliver mødt med "farvel og tak". På dette felt må man sikkert se i øjnene, at samfundet i endnu

mange år vil betragte fyren som intet andet end en brunstig tyr og pigen som det uskyldige offer for hans ustyrlige paringstrang.

Procenternes tavse sprog

Disse eksempler er valgt blandt en uendelig række af sager, der på en eller anden måde har haft berøring med myndighederne. Man må almindeligvis gå ud fra, at andre forhold ordnes i fordragelighed, hvad da også Ægteskabskommissionen konstaterer i een af sine betænkninger. Kommissionen har undersøgt en lang række forældreretssager og fundet ud af, at omkring 16% af alle retssager om tilkendelsen af forældreret ender med, at retten tillægges faderen (som det hedder i det ufølsomme retssprog). Drejer det sig om spædbørn eller mindreårige er procenten under 10. Er der derimod tale om store børn op til 18 år stiger procenten til over 20.

Som en grov tommelfingerregel kan man altså konstatere, at det i en retssag er så godt som umuligt for en mand, at få forældreretten over et mindreårigt barn (under 10 år), og især, hvis barnet er en pige. Betragtes parterne som lige egnede vil moderen få tilkendt forældreretten, og hun skal faktisk være både vild og gal, hvis faderen skal have en chance. Med hensyn til større børn ser det straks bedre ud. Her spiller det endvidere ind, at børnene ofte selv ønsker at være medbestemmende. Dommerne vil dog almindeligvis ikke tillægge deres ord vægt, medmindre de er 14-15 år eller derover.

Barnets vilje sidder i dommerens lomme

Skal der under denne alder tages hensyn til barnets egne ønsker vil det kunne ske via en børnepsykolog eller -psykiater. Mænd, der ønsker tilkendt forældreretten, forsøger ofte denne udvej i en tro på, at det vil godtgøre, at barnet har bedst af at være hos sin far.

Det er imidlertid særdeles vanskeligt at få en dommer til at dekretere en sådan undersøgelse, og moderen vil ifølge sagens natur sjældent være villig til at løbe den risiko det medfører. Er der tale om helt "normale" forældre, "normale" børn o.s.v., vil der almindeligvis blive meddelt afslag. Nogle har så forsøgt den udvej selv at bekoste en undersøgelse, men her løber de ind i det problem, at dommeren selv udvælger det materiale og de aktstykker, han ønsker skal lægges til grund for hans dom. Og har han een gang afvist en psykologisk undersøgelse, skal der foreligge helt ekstraordinære grunde, hvis han blot skal læse en "selvbestaltet" journal.

Denne vægning fra dommerstandens side ved at bruge psykologisk bistand ved udøvelsen af domsmagten hænger måske sammen med, at man indenfor systemet kun i særdeles grelle tilfælde benytter andet end jura, når der skal træffes afgørelse om et barns tarv — nemlig i tilfælde af tvangsfjernelse af et barn fra sit hjem (bi-standslovens bestemmelser om hjælpeforanstaltninger uden samtykke). Når socialudvalget skal træffe beslutning om fjernelse skal det ske i et møde, hvor såvel en dommer som en psykologisk/pædagogisk konsulent deltager. Man kunne måske så mene, at den hellige grav var velforvaret, hvis man indrettede en særlig skilsmisdomstol med en psykolog og måske en socialrådgiver som bisidder.

De lærde strides

Tanken lyder umiddelbart forjættende, men man forstår en smule af dommerens vægning, når man ser erklæringer fra sager, hvor en sådan undersøgelse har været foretaget. Erklæringer fra flere specialister på det psykologisk/psykiatriske område kan være så modstridende, at man nægter at tro, der kan være tale om det samme barn. Det, der skulle være en hjælp ved afgørelsen, er altså tværtimod blevet det stik modsatte. Forvirringen er total.

Jeg husker en sådan sag, hvor der på et tidspunkt var involveret 3 psykiatere, 2 socialkontorer, et socialcenter, et amtsankenævnt, den sociale ankestyrelse samt socialstyrelse og ombudsmand.

Der blev brugt mange frimærker og vasket mange hænder i den sag.

Almindeligvis vil dommeren kun tage hensyn til en "rekvireret" udtalelse fra socialforvaltningen i forældrenes opholdskommune. Og der vil ikke blive foretaget nogen vurdering af, hvem der har forfattet denne erklæring. Brevpapiret er kvalifikation nok.

Således viste det sig f.eks. i en landsretssag, at erklæring fra de sociale myndigheder i moderens opholdskommune var udarbejdet af inkompetente personer. Underskriverne havde ikke efter de interne arbejdsregler myndighed til at udarbejde sådanne erklæringer. Landsretten nægtede at tage hensyn til dette faktum, selvom erklæringen var stærkt følelsesladet, og de sociale myndigheder lullede gardinerne ned og gav de reprimander der skulle gives — hvorefter man erklærede, at erklæringen iøvrigt var i orden.

Af forståelige grunde vægrer mange socialmedarbejdere sig ved at udarbejde disse erklæringer, med det kendskab de har til den overdimensionerede betydning de tillægges.

Dernæst kan erklæringer fra familielægen få betydning — selvom den omhand-

ler psykologiske forhold, som lægen ikke er kompetent til at udtale sig om.

I det hele taget er det afgørende, at de personer man beder om at udtale sig, er autoritetspersoner — enten i kraft af deres speciale eller i kraft af deres hierarkiske placering i det offentlige system.

Udtalelser fra naboer og familiemedlemmer går som regel lige lukket i "papirkurven".

Samkvem efter paragraffer

Gælder det samkvensretten ligger standarden på omkring 1 weekend og en søndag eftermiddag om måneden — samt lidt ferie. Der er altså al mulig grund til at gøre gode miner til slet spil, hvis man ønsker yderligere samkvensret, og de fleste foretrækker i den situation *ikke* at få resolution på det for ikke at løbe risikoen for at få beskåret retten hos myndighederne. (Jeg har hørt om tilfælde, hvor en amtsfuldmægtig rådede moderen til ikke at skrive under på en resolution om udvidet samkvensret, da det jo så senere ville blive vanskeligere at få den begrænset).

Iøvrigt er det politiet, der foranstalter de undersøgelser der evt. skal til, før der udarbejdes resolution — d.v.s. hvis ægtefællerne ikke selv kan blive enige.

Ægteskabskommissionen har udtalt sig om den nuværende ordning, hvor skilsmisseefterskæbningerne afgøres i retten og samkvensretten afgøres af overovrigheden. Kommissionen finder det udmærket, at samkvensretten ikke skal afgøres i forbindelse med de øvrige skilsmisseefterskæbninger — som f.eks. forældreretsspørgsmålet — fordi "det er bedre, at parterne selv finder ud af det, når der er faldet lidt ro over sindene".

Det lyder særdeles ideelt, men som i så mange andre henseender er kommissionen stærkt teoretiserende.

Intet ville være mere naturligt end at ordne samkvensretsspørgsmålet samtidig med forældreretsafgørelsen. Alle de oplysninger der skal til er fremme på det tidspunkt, og man vil forhindre at perioden indtil samkvem er besluttet, bliver brugt til gensidige chikanerier gennem børnene.

Børn i den kolde krig

Børnene er i skilsmisseeftersituationen nemlig en gemen handelsvare, der effektivt lader sig bruge i parternes kolde krig. Døren er låst, når de skal hentes, de bliver ikke bragt hjem til tiden, de bliver hentet i børnehaver eller skole uden moderens viden o.s.v.

Og der er ingen myndighed, der umiddelbart føler sig kaldet til at bistå med problemets løsning. Dertil er som tidligere omtalt billedet af berørte instanser alt for broget.

De problemer, der er skitseret ovenfor (og som naturligvis kunne detaljeres betydeligt mere) træder om muligt endnu tydeligere frem, såfremt der er tale om "skilsmisse" mellem to papirløse. For forældreretsspørgsmålet er sagen imidlertid juridisk særdeles let løst. Der er nemlig ingen ret for andre end den biologiske moder. Er parterne enige *kan* forældreretten dog overdrages til faderen. Som til alle andre.

M.h.t. samkvensretten er der som tidligere omtalt kommet en lille sprække i lovgivningen, der giver mulighed for samkvem, hvis det kan bevidnes, at faderen gennem længere tid har haft et fast og stabilt forhold til sit barn — hvilket på almindeligt dansk vil sige: hvis han har boet sammen med moderen i en række år.

Ellers er der ikke meget håb — og jeg behøver næppe at fortælle, hvem bevisbyrden tilhører.

I bund og grund: ROLLER

Jeg har forsøgt i det foranstående gennem eksempler at belyse skævhederne i det bestående retssystem, såvel hvad angår lovgivning som myndighedernes opgaver og engagement.

Skal skævhederne rettes er det imidlertid i lige så høj grad et spørgsmål om at ændre holdninger såvel hos myndigheder som hos skilsmisseparternes omgivelser.

I første runde er det en kønsrollekamp, som vi så småt — men endelig — er ved at tage hul på. I næste runde — og det er absolut det vigtigste — er det en kamp for ligeret mellem kvinder og mænd, børn og voksne, unge og gamle til at vælge ønsker og holdninger, men under respekt overfor andres ret til det samme.

Når det i første runde er en kønsrollekamp skal det ikke opfattes således, at det nu gælder om at få forældreretsprocenten op over de 16 og f.eks. op til 50 eller endnu mere.

Selv med virkeligt objektive afgørelser i sådanne sager ville der ikke idag blive en ligelig fordeling, da det jo uomtvistelig virkelig er tilfældet, at det indtil for få år siden hørte til sjældenhederne, at mændene interesserede sig ret meget for den følelsesmæssige side af hjemmelivet. Løjligheden eller huset var det rekreationssted, hvor der blev tanket op og sluppet af, for at han næste dag igen kunne drage ud i den vide verden og kæmpe mod drager og vindmøller, hvadenten de havde form af et samlebånd eller et skrivebord.

Ligeså fastlåst var moderrollen, og det passede fortrinligt ind i samfundsmønsteret. Man kunne basere lovgivning og samfundsmoral på kernefamilien.

At gøre det modsatte bærer straffen i sig selv.

Det bærer straffen i sig selv at være kvinde og moder og afgive forældreretten til en mand, selvom manden er barnets far. I sådanne tilfælde sker det hyppigt, at kvinden bukker under for omverdenens foragt og forlanger barnet udleveret — og i denne situation står hele retsmaskineriet parat til at hjælpe hende til at låse sig fast i den traditionelle kvindes rolle.

Skid hul i barnets tarv så længe verden forbliver uforandret. Den mand, der er orienteret mod "hjemmelivet", og som forsøger at frigøre sig fra den gamle rolle — at skifte ham — sejler samtidig med lig i lasten, han er pr. definition mistænkelig, hvis han ønsker at leve som enlig far (og hvis det er i et kollektiv, så uha da!)

Det er lindet på tørklædet

Og her burde jo så den blinde fru Justitia løse den gordiske knude ved hjælp af sit tvæggede sværd og kun se på barnets tarv, som ægteskabskommissionen skriver, at hun gør.

Enten er fru en ikke så blind endda — eller der er lindet lidt på tørklædet — eller også har hun ikke selv gjort sig fri af sin rolle, for det erkendes fra alle sider — også fra rettens — at det i forældre-retsspørgsmål er et handicap i sig selv at være mand. Og det strider mod barnets tarv at bo sammen med en "handicapet".

Der er go' i den sociale deroute

Som mandligt skilsmisseoffer kan det være vanskeligt at se nogen vej ud af mørket. Mange bukker da også under for presset og starter på byrettens hovedtrappe turen nedad det sociale skråplan.

Den bedste rekruttering af alkoholiske sker blandt 30-40 årige fraktilte fædre. Det kan læses direkte ud af statistikkerne. Vi får oftere held med selvmordstanker end kvinderne og på de psykiatriske sygehuse ligger der nu lige så mange mænd som kvinder.

Det er sgu en udvikling, man kan være stolt af.

Men skal vi som helhed videre, må vi igang nu, selvom det i starten kun bliver famleri i mørket.

Hænger skosålerne fast i fortiden, så tag dem af og fortsæt på strøpesokker.

Lovgivningen må ændres

Der må ændres såvel love som holdninger. Og det kommer nok som i mange andre tilfælde til at starte med lovene, hvis der virkelig skal ske noget effektivt. Man omstiller ikke retsmaskineriet til en anden produktion blot gennem nogle avisartikler og en enkelt demonstration eller to.

I Sverige har man allerede — selvfølgelig — gennemført en liberalisering af æg-

teskabslovgivningen, der mere tager hensyn til hvordan mænd og kvinder er, end hvordan de burde være. I Norge er man igang med overvejelser på regeringsplan. I Finland er man for alvor ved at blive klar over problemet, og i Danmark har vi nedsat en kommission.

Mandebevægelsen har for at komme den betrængte kommission til hjælp selv udarbejdet et lovforslag, der på punkter ligner de svenske regler og de norske tanker.

BRIS arbejder med ideer i samme retning.

Hovedregelen vil herefter være, at samfundet erkender, at der rent biologisk skal to personer af hver sit køn til at avle et barn, og at barnet herefter har to forældre, indtil "det modsatte er bevist".

Vi skal altså ikke vente med at interessere os for barnet, indtil der på een eller anden måde bliver problemer i et "enligt" forhold eller i et par-forhold.

Af fysiske årsager kan det naturligvis fortsat være nødvendigt, at barnet bor hos kun een af forældrene (og jeg har endnu ikke hørt "lykkelige" resultater af, at et barn boede skiftevis hos den ene og hos den anden — men det kan naturligvis komme).

Forhindrer den ene forælder samkvem med den anden, skal det automatisk medføre, at en evt. forældreretsafgørelse tages op til nyvurdering, og at det lægges førstnævnte til afgørende last, at der er lagt sten i vejen for samkvemmet.

Det, der i Mandebvægelsens terminologi hedder "barnets ret til sin far".

Forslaget løser naturligvis ikke alle problemer — hvad enhver skilsmisedommer omgående vil sige. Tværtimod skabes der måske nogle nye, men jeg har i hvert fald selv en tyrkertro på, at den samlede mængde af problemer vil blive væsentlig mindre — og at de nyopdukkede vil blive ægte- og ikke pseudoproblemer.

Så vil de også kunne løses med "ægte" løsninger og ikke "pseudo"løsninger.

Må jeg slutte med at understrege, at den læser, der opfatter dette indlæg som et fnysende, chauvinistisk angreb på alt hvad der hedder kvindekøn, tager fejl på det grusomligste.

Der kønsdiskrimineres på livet løs i forældreretsspørgsmål, og det er det artiklen skulle handle om.

Herudover har jeg kendskab til tilfælde, hvor den mand, der har fået tillagt forældreretten, benytter akkurat de samme bestialske metoder som de enlige mødre. Også i denne situation er det drønende forkert, at systemet er indrettet på krigsførelse og ikke på fredsforhandling.

Og derfor er det så vigtigt, at vi hurtigst muligt når frem til anden og afgørende runde.

Ole Salting

Anmeldelser

Preben Hertoft: Klinisk sexologi. En introduktion. Med bidrag af Jørgen Falck Larsen og Niels Erik Skakkebæk samt Inge Born Rasmussen og K.B. Rasmussen.
Kbh.: Munksgaard. 1976.
287 s., ill.

2. let reviderede oplag. 1976.
ISBN 87-16-02272-6, 125 kr.

Man's body. An owner's manual. Ed.: David Heidenstam. By the Diagram Group.
London: Paddington Press. 1976.
1 bd., ill.
ISBN 0-8467-0107-3, 3.50 eng. pd. plus evt. porto.

I løbet af 1976 er der kommet to bøger, der beskæftiger sig med sexualitet og mænd. Selvom de falder på et tørt sted, mener vi, at det er et spørgsmål, om ikke stedet fortsat er halvtørt.

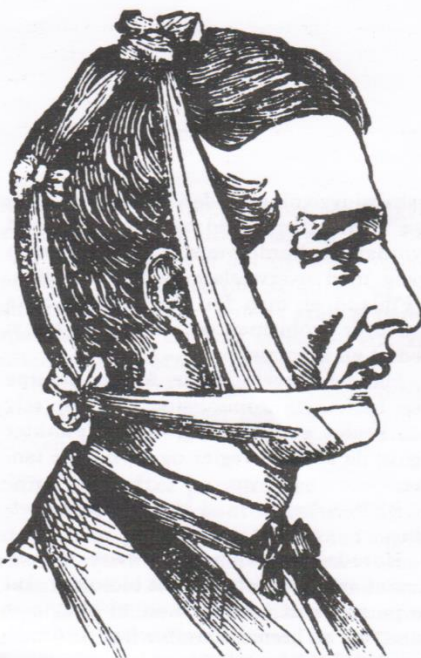
De kan begge siges at fylde ud i det hul i mandens verden, som skyldes, at vi ikke har noget effektivt sidestykke til "Kvinde - kend din krop" (Kbh. 1971). Kun den ene er angiveligt skrevet med et lignende formål (Man's body), og ingen af dem når op på siden af "Kvinde - kend din krop" mht. brugsværdi, fordi den sidste opfatter kvindens sexualitet som en del af en størrelse og til dels politisk helhed.

Man kan læse bøger som disse, fordi man er almindeligt videbegærlig og ivrig efter den slags oplevelser, som man får ved at lade blikket løbe over siderne i et lexikon, fx. kontante oplysninger, som bare er interessante (af typen: "Et menneske har omkring 100.000 hår på hovedet" - og her gik man og troede, at tallet lå omkring 45.000). Sådanne oplysninger kan ikke bruges til meget andet end undren og mekanisk opmagasinering. Den slags viden er der tonsvis af i "Man's body". Alt, hvad der har ladet sig fremstille i diagram- og tabelform, er medtaget, og alle disse oplysninger er via den grafiske udformning lige (u) vigtige.

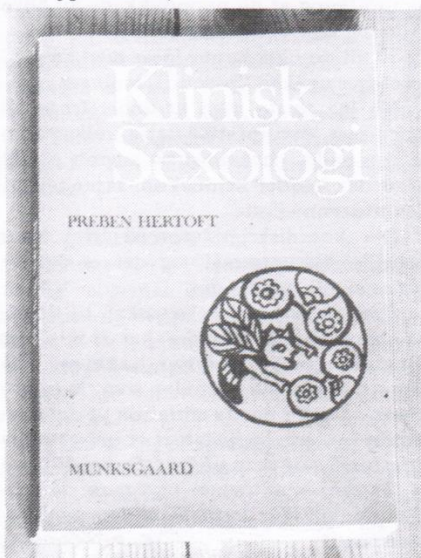
Bogen har undertitlen "An owner's manual" ligesom reparationshåndbøger til biler. Alt, hvad der har med kroppen og dens funktionsdygtighed at gøre, er medtaget, hvadenten det drejer sig om sammenligning af højde og hårvæxt hos forskellige racer - eller kalorieindholdet i fødevarer eller tjære/nikotinindholdet i samtlige amerikanske cigaretmærker.

Gennemsnitlig gennemsnittpik

Ikke mindst det seksuelle aspekt har tiltalt bogens forfattere med det anonyme og teknokratiske klingende navn "The Diagram Group" (bogen reklamerer på bagsiden med "more than 1000 drawings, diagrams and charts"), som har kastet sig ud i et grafisk orgie. Noget, som man ved første øjekast tror er et nyt "sex-dagespil" - ovale baner med feltinddeling - viser sig at være et raffineret koordinatsystem over samlejestillinger med angivelse af, hvilke stillinger der er mulige og hvilke ikke, så slipper læseren for alt det

besvær med at prøve sig frem. Hvad angår det piktografiske, så er der et diagram, der viser - i naturlig størrelse - omridset af en stor gennemsnittpik, en gennemsnitlig gennemsnittpik og - herregud - en lille gennemsnittpik. Så er det op til læseren at lægge sit organ til papiret og med en fin blyantsstreg aftegne dets omrids, så man kan fastslå sin egen plads i rækken. Selv om der et andet sted - for det er jo en moderne & fordomsfri bog - står, at størrelse er uden betydning i forbindelse med med seksuelle aktiviteter (al ligevel ser vi ikke diagrammer over små og store gennemsnittpik og -tær). Eller man kan bestemme pikkens type efter et andet diagram, idet den kan være "blunt type", "bottle type" eller "prow type". Så mangler man bare, for at klassifikationen kan blive fuldstændig, nogle psykologiske kategorier, så man kan fastlægge pikkens personlighed: Er den munter, kæk, aggressiv, sky eller sentimental? Og er der en kurve over erektionsvinkler som funktion af alderen, vel mest henvendt på den type mænd, der altid husker at have

2 bøger for/om mænd

en vinkelmåler på sig.

Det er en flot, maskulint teknisk bog med et lækkert lay-out, sådan som de mange grafiske udskjelser giver baggrund for. Og der er vitterligt mange oplysninger om kroppens funktioner, som man ikke kendte i forvejen. Men som man til gengæld kan leve fortræffeligt uden. Læsningen gøres ofte plagsom ved, at man ved hvert emne starter med Adam & Eva, bogen synes at henvende sig til såvel skolebørn som universitetsfolk. Hvor der er tale om sexualitet, starter vi et sted med "Actions before intercourse", hvor det bl.a. hedder: "The following types of activity can occur: a) Kissing of the partner's mouth progresses from gentle kissing of the lips to a probing action of the tongue deep in the partner's mouth. The teeth may also be used in nibbling or biting actions on the partner's lips and tongue . . .". Så ved man da det!

Mænds følelser

Desværre er der en side af manden, der vist ikke lader sig udtrykke ved hjælp af diagrammer, og som derfor ikke er med - måske også, fordi man (fejlagtigt) ikke mener, der er så meget at tale om. Det er *mænds følelser*. Der står lidt om "stress" og noget om, hvad der sker inden i hovedet under indtagelsen af narkotika, alkohol osv. Men der er ikke meget at hente om forelskelse, konkurrencejagt og mindreværdsfølelse.

Tilmed har man svært ved at få de enkelte afsnit i bogen til at hænge sammen, fordi der mangler et opsamlende afsnit ud over forordet.

Kjeld Koplev har i en anmeldelse i Politiken d. 31. oktober 1976 snakket godt for en dansk udgave af bogen. Hvis det skulle blive tilfældet, bør det være i en helt omarbejdet form, hvor stoffet er afvejet efter, hvad man(d) har mest behov for at vide. Hvis bogen havde koncentreret sig om *manden og hans funktioner*, således som titlen lægger op til, kunne der være plads til mere af det, der bør findes i en "Mand - kend din krop"-bog.

Klinisk sexologi

Man kan også læse bøger som disse for at fordybe sig i nogle få problemstillinger. En sådan læserforventning opfyldes i højere grad af Hertofts "Klinisk sexologi". Det er allerede fra forordet gjort klart, at det er en fagbog for læger, som skal give en introduktion til dette nymodens fagområde. Som fagbog er den (naturligvis?) sine steder en sand symfoni af lægelatin — hvilket kan gøre den vanskeligere at absorbere for os dødelige. Men da vi ikke er for godt vant med kvalitetslitteratur om disse emner, må vi bide i de sure ord.

Det er en meget god bog på *eet plan*. For den giver nemlig en grundig indføring i, hvad man fra lægeside vil fylde i det ny fagområde. Der er beskrevet seksuelle problemer og de metoder, som man p.t. melder og de metoder, som man p.t. mener at kunne afhjælpe dem med. Humlen i denne behandlingsmodel er terapi, dvs. instruktion fra sagkyndig side i, hvordan man skridt for skridt kan "tvinge" kroppen til at fungere mere hensigtsmæssigt, dvs. "normalt" (og normalitet betyder i denne sammenhæng, at et seksuelt samvær skal gå efter kagebogen med et forspil i den ene ende og en orgasme i den anden). Når terapeuten har opnået denne mekaniske funktion med organernes udløsning på rette tid & sted, er hans/hendes funktion afsluttet. Inden for terapien er "sensualitetstræning" det centrale begreb. Det anvendes bl.a. i forbindelse med mandens for tidlige udløsning. Ved at bringe parterne til at kærtegne hinanden under iagttagelse af en vis selvdisciplin, opnår man at udvide mandens "tolerance" for stimulering — og dermed at udsætte hans udløsning til et mere fremskredent tidspunkt, så det hele ikke pludselig er forbi, for det er begyndt.

Hertoft forsøger helt bevidst at anvende en meget vid normalitetsdefinition i sin vejledning, men falder flere steder igennem med sine egne vurderinger, fx. s. 210, hvor han i en overskrift anvender "konsidentitetsforstyrrelser" i stedet for — som vi ville have foretrukket — "konsidentitetsvariationer".

Hertoft erkender, at der bag mange seksuelle problemer ligger dybere konflikter, som han kun mener, at lægen i sin rådgivningsfunktion skal gå ind på, hvor det er absolut nødvendigt, det er for så vidt også det, han lægger op til med anvendelsen af "klinisk" i bogens titel. Vi har forstået "klinisk" således, at det går på praktisk orienteret lægevirksomhed, dvs. rettet mod konkrete situationer.

Sensualitetstræning

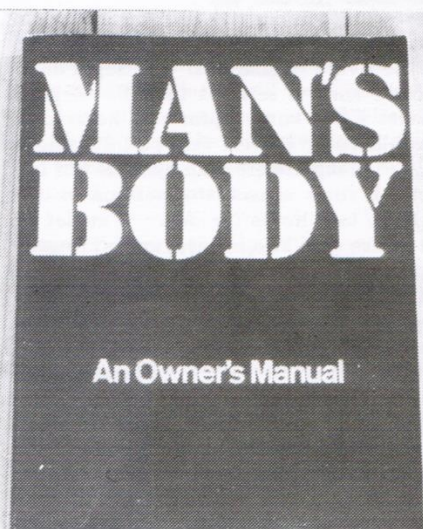
Hermed er vi på vej over i de meget store betænkeligheder, bogen giver anledning til på et *andet plan*: For mens bogen er en fortræffelig redegørelse for en måde at takle problemerne på, så er måden i sig selv nok så tvivlsom.

For det første kan man konstatere, at det ikke er alle menneskers seksuelle frustrationer, som løsningsmodellen kan anvendes på. Hertoft beskæftiger sig specielt

i terapeutisk henseende med to kategorier: Par, som er velfungerende bortset fra det seksuelle område og par med seksuelle afvigelser. Dvs., at fx. par med alvorligere (og det vil som regel sige mere fremskredne) problemer ikke kan behandles. Man kan ikke sætte et par, der har vænnet sig til at brøle til hinanden & smække døre & have det elendigt — til at deltage i en om sensualitetstræning. Heri ligger der et mål om, at alle mennesker skal "være noget" for hinanden og i denne bog specielt par bestående af to personer med seksuelle relationer, man kan med rette diskutere, om dette mål er rimeligt under alle omstændigheder, dvs., at de enkelte personer må gennemtænke, om de nu også ønsker en integration over for en given, anden person og på hvilke punkter — og dette især efter nogle spontane og måske dejlige seksuelle oplevelser.

Hertil kommer, at Hertoft ud fra sin trods alt snævre normalitetsnorm ikke behandler seksuelle frustrationer mellem flere end to personer, vi har hørt om flere forhold med tre personer, der har den samme kærlighed, motivation eller hvad man nu skal kalde det, over for hinanden. Til gengæld er mange kollektiver på trods af, hvad de selv siger, yderst traditionelt opbygget over parforhold.

Hertoft skriver selv i bogens forord at det ikke er sexologens opgave at moralisere, at opstille normer osv. Han/hun skal hjælpe folk i den tilværelse, de nu har valgt. Men ret beset er det egentligt et mærkeligt standpunkt. Hvis det havde drejet sig om hovedpine, så findes der megen forskning om, hvad der forårsager hovedpine — vi har sågar redegørelser for, hvordan hovedpine som erhvervs sygdom kan forekomme under dårlige arbejdsforhold. Hvis alkydmaling giver hovedpine, så er det lægens opgave ikke blot at lempe de aktuelle symptomer hos den pågældende patient, men også at tilskynde til en ændring af arbejdsforholdene og materialerne, så den skadelige virkning ikke

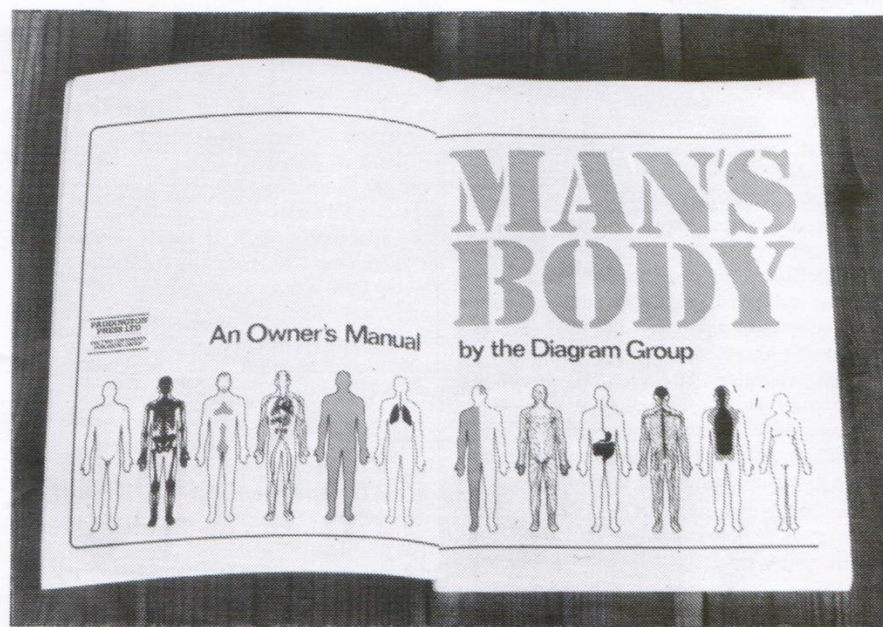

bare fortsætter i det uendelige. Men hvis der nu på samlivsfronten er måder at være sammen på, som lige så automatisk giver problemer, var det så ikke rimeligt at være bevidst om det, så man kunne give folk et vink med på vejen, i stedet for blot at sende dem tilbage til noget, der nødvendigvis må gøre dem frustrerede fremover.

Afsnittet, der beskriver "sensualitetstræningen", er ledsaget af en stribe nydelige billeder af et par/af to smukke, slanke mennesker. Men hvorfor egentlig al denne æstetik, når vi er ret mange, der har en delle her & der, og når der findes en hel del mennesker over tredive. Et er, at det er de unge & smukke, der regerer i ugebladene. Men noget andet er i seriøse forbindelser som denne, hvor lidt realisme ikke var af vejen. Men fotomodellerne er måske terapeutens drømmepatienter!

Socialmedicinsk sexologi

Efter at have gået og tygget på bogens tanker et stykke tid, bliver man mere og mere i tvivl om berettigelsen af at placere

dette problemområde hos lægerne alene. Skal vi også på dette område give os lægerne i vold — eller skal vi satsse, at det er noget, som vi selv må indstille os på at takle. Efter vores opfattelse hører disse problemer — i hvert fald på lidt længere sigt — i langt højere grad hjemme hos folk selv. I vores samværsformer må vi lære selv at tage højde for dem — i stedet for at kræve dem kureret over sygesikringen.

Det ville efter vor opfattelse have været et langt mere rimeligt formål i, at bogen havde haft titlen: "Socialmedicinsk sexologi" og med et indhold svarende hertil. Det er efter vor opfattelse kun delvis berettiget overvejende at placere sexologi under lægevidenskab og herunder psykiatri (se s. 263).

De to bøger brugsværdi må af de omtalte årsager siges at være stærkt begrænset: a) Man's body pga. sin spredning over alt for mange nemme emner og b) Her-tofts bog pga. sit kliniske og ikke socialmedicinske mål.

Denne begrænsede brugsværdi bliver yderligere understreget, hvis man sammenligner med "Kvinde — kend din krop", der er specielt orienteret mod kvindesexualitet og kvindepolitiske problemer.

P.S.: Efter at denne anmeldelse var skrevet, blev vi opmærksomme på: Woman's body. An owner's manual. Ed.: Ann Kramer. By the Diagram Group. London: Paddington Press. 1977. 1 bd., ill. (ISBN 0-448-22180-2, også 3,50 eng. pund), som viser sig at være opbygget efter stort set de samme synspunkter som Man's body, om end der i denne bog er et afsnit om selvhjælp, som åbenbart ikke anses for relevant for mænd, medarbejderne er i vidt omfang de samme. Vi mener derfor fortsat, at "Kvinde — kend din krop" er den bedste bog — specielt fordi "Woman's body" kunne være et alternativ til "Kvinde — kend din krop", mens denne, sidste bog kun kan være et metodisk diskussionsoplæg for en "Mand — kend din krop".

Der er to mulige forklaringer til forskellene imellem Man's body og Woman's body: a) de to bøger er udgivet i hvert sit år, og det er derfor muoigt, at medarbejderne har taget ved lære af nogle anmeldelser af Man's body — dvs., at der nok er sket nogle ændringer i deres vurderinger over for disse problemer, b) der er ikke sket nogen ændring i disse vurderinger, men den forskellige indholdsmæssige prioritering og udformning af problemerne må vise noget om disse medarbejderes egne vurderinger af henholdsvis mænds og kvinders problemer og behov. Og det er jo nok så interessant, men måske ikke særligt anvendeligt i denne sammenhæng.

I øvrigt kan det næppe være mænds opgave at anmelde denne, sidste bog.

Hans-Otto Loldrup
Ole Rud Nielsen

Mandebevægelsen

EN BOG OM MANDE-ØLEJREN

Mandebevægelsen udgiver i juni en bog om de to mande/børne-ø-lejre, der har været afholdt hidtil. Den bringer billeder og beskrivelser fra lejrene, ligesom den forsøger at se lejr-oplevelserne i et større, politisk perspektiv. Bogen er på 112 sider og koster 25 kr. incl. forsendelse.

Bogen, der har titlen "Mænd og børn på ø-lejr" kan bestilles via giroindbetaling til:

giro 8 10 83 82
JESPER DALMOSE
Brydes Alle 23, vær. 545
2300 S.

Vi bringer her eet af bogens indlæg:

Jeg var med på den første mande-ø-lejr i 1975.

Den organiserede Mandebbevægelse var startet få måneder forinden og jeg havde gennem aviserne fulgt den med stor interesse, ja, faktisk havde jeg i tyve år håbet, at den ville komme, og nu var den der altså.

Jeg hadede den traditionelle mandssrolle af et godt hjerte. Den var for mig noget med at være stærk og dominerende, ikke at vise tegn på svaghed og at være nedladende over for kvinder. Den byggede på en forudsætning om, at verden er et rædsomt sted at være, hvor den svage har det skidt og at det derfor gælder om at være ovenpå. Som følge heraf kan det ikke betale sig at vise andre venlighed for slet ikke at sige åbenhed og tillid. Det gør heller ikke noget at man snyder andre — det gælder bare om at være først.

Nu var mandebbevægelsen der altså og nu gjaldt det om at bruge den. Jeg hoppede selvfølgelig uden betænkeligheder ud i det, ikke sandt?

Bange

Nej, så nemt var det desværre ikke. Jeg tog på ø-lejr, men det var sørne ikke uden betænkeligheder. Jeg var bange for ikke at være konstruktiv nok i samværet med andre og jeg var — hvad enten jeg ville være ved det eller ej — bange for, at der skulle pilles for meget ved de værdier

og normer, jeg levede på. Summen af dette gik kort fortalt ud på, at jeg ville være mig selv nok. Tanken om, at min lykke skulle være afhængig af andre, gav mig angstfølelser og det uanset, at jeg havde en fornemmelse af, at netop den holdning afskar mig fra at få varme forhold til andre mennesker, noget som jeg inderst inde ønskede at opleve. Men overfor mig selv og andre fremstillede jeg min situation som nogenlunde acceptabel. Ganske vidst var jeg godt klar over, at jeg var bosse, selvom jeg udadtil levede som hetero, jeg havde også engang haft en meget alvorlig affære med en kvinde, så jeg var egentlig godt forvirret med hensyn til, hvor jeg stod. Min seksuelle aktivitet med andre var yderst begrænset, og det pinte mig, at jeg var så passiv på det område, men alt i alt synes jeg alligevel, at situationen var nogenlunde god. Jeg fandt nok ud af det hele en dag!

Være lykkeligere

Mine forventninger til lejren var egentlig ret store. Jeg havde ganske vist ikke nogen særlig præcise ideer om, hvad jeg kunne få ud af den. Jeg ville gerne være lykkeligere, men jeg havde kun tågede forestillinger om, hvordan man bliver det. Jeg mente dog, at det var noget med at åbne sig, dels fordi jeg selv havde haft gode erfaringer med det de gange, jeg havde turdet (andre reagerede ikke med foragt og fordømmelse, men snarere med positiv interesse og respekt), og dels fordi andre sagde det. Når man så åbnede sig rigtig meget så kom resten nok mere eller mindre af sig selv, for eksempel et frigjort sex-liv.

Det med at åbne sig viste sig at være frygtelig svært. Allerede den første aften faldt jeg igennem (og det blev ikke sidste gang). Vi sad en tredive stykker om bålet og efter stort besvær var vi blevet enige om at starte en runde, hvor vi alle skulle fortælle, hvorfor vi var taget på ø-lejr. Jeg kan ikke mere huske, hvad jeg sagde, men jeg husker lige så tydeligt, at det, jeg sagde, kun var en meget begrænset del af sandheden. Andre virkede derimod meget åbne og jeg misundte dem, at de kunne være sådan. Nu var forholdene heller ikke

de bedste, hvis man har problemer med at åbne sig. Vi var jo omkring tredive, der sad i en stor cirkel omkring et bål, og man skulle råbe højt for at blive hørt, men selv i en lille gruppe ville jeg sikkert have reageret anderledes på det tidspunkt.

Aktiv med det praktiske

I de næste par dage gik mine bestræbelser ud på at falde til i lejren på en sådan måde, at jeg på den ene side ikke kunne kritiseres for ikke at yde noget, og at jeg på den anden side ikke alt for tydeligt gav udtryk for min usikkerhed og min mindreværdsfølelse. Jeg var således meget social, når det gjaldt løsningen af de praktiske problemer. Jeg var med til at lave mad og købe ind, og jeg var flere gange på udflugt med børnene, selvom jeg ikke syntes det var vanvittig spændende. Jeg tog også aktivt del i den mere teoretiske del af lejren. Således gik jeg aldrig af vejen for at være med i en diskussionsgruppe, og jeg snakkede til langt ud på natten hver eneste dag.

Men til trods for denne aktivitet (eller måske netop på grund af den?) lykkedes det mig ikke helt at skjule det dilemma, som jeg befandt mig i: Dels at være konstruktiv og dels at være lukket og gud ske lov for det. En af de sidste aftner, hvor vi bare sad i køkkenteltet efter aftenmaden

og bare snakkede om løst og fast, blev jeg pludselig samtaleemnet for de fire-fem stykker, der sad nærmest. Spørgsmål og kommentarer regnede ned over mig, og jeg husker, at en væsentlig del af dem gik ud på, at jeg havde været alt for hjælpsom og forekommende, men at jeg ikke havde givet ret meget af mig selv. Som en af dem sagde: "Det er ligesom om alting preller af på dig". Jeg reagerede (selvfølgelig) med at aktivere de sædvanlige forsvarsmekanismer og det hele var på een gang behageligt og ubehageligt. Det var ubehageligt, fordi jeg forstod, at jeg ikke i længden kunne spille rollen som den hjælpsomme og nemme ven, og det var behageligt fordi nogen gad interessere sig for mig.

Det var iøvrigt ikke den eneste gang, andre viste mig interesse, og jeg var hver gang både overrasket og bevæget. Nogen af dem snakkede jeg meget med, mens jeg med andre kun snakkede lidt, men så meget desto mere glad blev jeg for den interesse og sympati, de nærede for mig. Det virkede også sympatisk på mig pludselig at se fyre åbne sig og tydeligvis føle sig enormt lettede over at opdage, at andre tog deres problemer alvorligt. Jeg følte, at det lige så godt kunne have været mig som var i den situation. Jeg husker f.eks., en fyr fortalte, mens stemningen var så in-

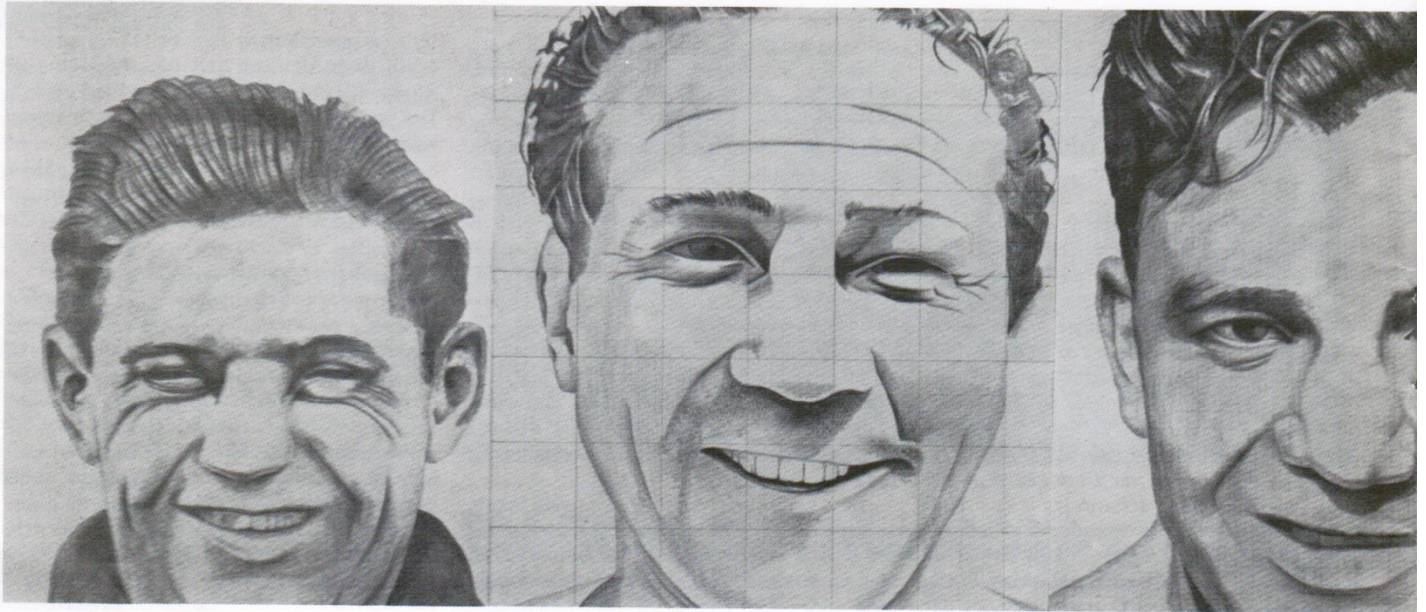
tens, at man kunne ha hørt en knappenål falde til jorden, at han på en ferietur til Spanien havde haft en affære med en fyr. Det gav os alle, der var til stede, inklusiv ham selv, en fornemmelse af befrielse, at han fik det frem. Han var selvfølgelig ikke den eneste, som havde et skyldbetinget forhold til sin seksualitet.

Mangel på spontaneitet

En ting, jeg (og mange andre) savnede ved ø-lejren, var noget mere spontaneitet og noget mindre effektivitet. Det praktiske fungerede næsten perfekt, mens jeg havde en fornemmelse af, at vi ofrede noget spontaneitet for at være effektive, og der var i mine øjne ikke rimelig balance mellem det spontane og det planlagte, men det var jo også i Mandebevægelsens barndom. Nu er alting blevet meget bedre, ikke sandt?!

Da ugen var gået, var jeg meget træt, for samværet havde været meget intenst. Det var faktisk så intenst, at da jeg igen så byen og almindelige mennesker, syntes jeg, at alt virkede fremmed og forkert og folk gik rundt og så normalt kedelige ud. Det tog mig nogle dage at komme igen, og jeg besluttede, at det ikke var sidste gang, at jeg havde haft noget med Mandebevægelsen at gøre.

DA VENSTREFLØJEN

Den 27/3 arrangerede Mandebevægelsen (dvs. mandekamp-klassekampgruppen i samarbejde med arbejdskollektivet) en diskussionsaften i Huset.

Tanken bag aftenen var at sætte Mandebevægelsen sammen med venstrefløjens andre partier og organisationer for lige- som at provokere dem til at tage stilling til os. Vi havde derfor inviteret det meste af, hvad der overhovedet findes på den danske venstrefløj: BBF, DKP, FS, KAML, KAP, KF, LB, RSB, RSF, SF og VS.

Foruden os selv mødte kun SF og VS op. Rødstrømperne meddelte, at de endnu ikke havde taget stilling til MB og derfor ikke ville komme. Resten af de indbudte gav ret intetsigende svar, der kort sagt syntes at dække over, at de ikke vidste, hvad Mandebevægelsen stod for og, at dette egentlig også var dem inderligt ligegyldigt.

De fremmødte SF'ere og VS'ere tilkendegav en masse velvillig interesse, men sagde også, at mandepolitik ikke var noget, deres partier havde beskæftiget sig med, så de kunne kun tale på egne vegne.

Til trods for at det iøvrigt blev en meget vellykket aften med god snak og pænt fremmøde (80-100 mennesker), må man derfor nok konkludere, at vi fra MB's side har gjort alt for lidt for at oplyse om,

hvilke tanker vi går og gør os.

For at råde bod på dette, har vi fra mandekamp/klassekampgruppen besluttet at offentliggøre det oplæg, som vi indledte diskussionen med hin aften i Huset. Det lød omtrent således:

Mandebevægelsen et borgerligt flip

Mandebevægelsen bliver blandt venstrefløjens partier og partiforberevende grupper ofte betragtet med ligegyldighed som noget rent ud sagt borgerligt flip. Og den ny kvindebevægelse betragter ofte mandebevægelsen med en vis skulderklappende overbærenhed, som om vi ikke var andet end et efterslæb til kvindebevægelsen.

Men mandebevægelsen er en rigtig, selvstændig bevægelse, der kan få stor betydning i venstrefløjens samlede arbejde og har baggrund i nogle gennemgribende samfundsmæssige forandringer. Mandebevægelse, kvindebevægelse og arbejdet på den øvrige venstrefløj hører eller i hvert fald burde høre snævert sammen.

Udgangspunktet for en diskussion af, hvad MB er, vil eller kan blive til, må være en afklaring af, hvad der er den samfundsmæssige baggrund for mandebevægelsen. Hvorfor, kan man spørge, er der i det hele taget dukket en mandebevægelse op?

Man må tænke på, at mandebevægelsen er blevet ret stor på kort tid, og at den ikke er begrænset til Danmark, men også findes i Tyskland, Holland, Norge, Sverige og USA og sikkert mange andre steder også.

Flere forhold kan nævnes som tilhørende den samfundsmæssige baggrund for mandebevægelsen:

For det første er der tale om, at det kapitalistiske system selv nedbryder det traditionelle familiesystem. Kvindens

efterhånden fuldstændige integration med arbejdsmarkedet tvinger ændringer igennem indenfor familien. Navnlig stilles der nogle nye krav til manden om at varetage forskellige funktioner (børnepasning, madlavning etc.), som han ikke tidligere har behøvet at bekymre sig om.

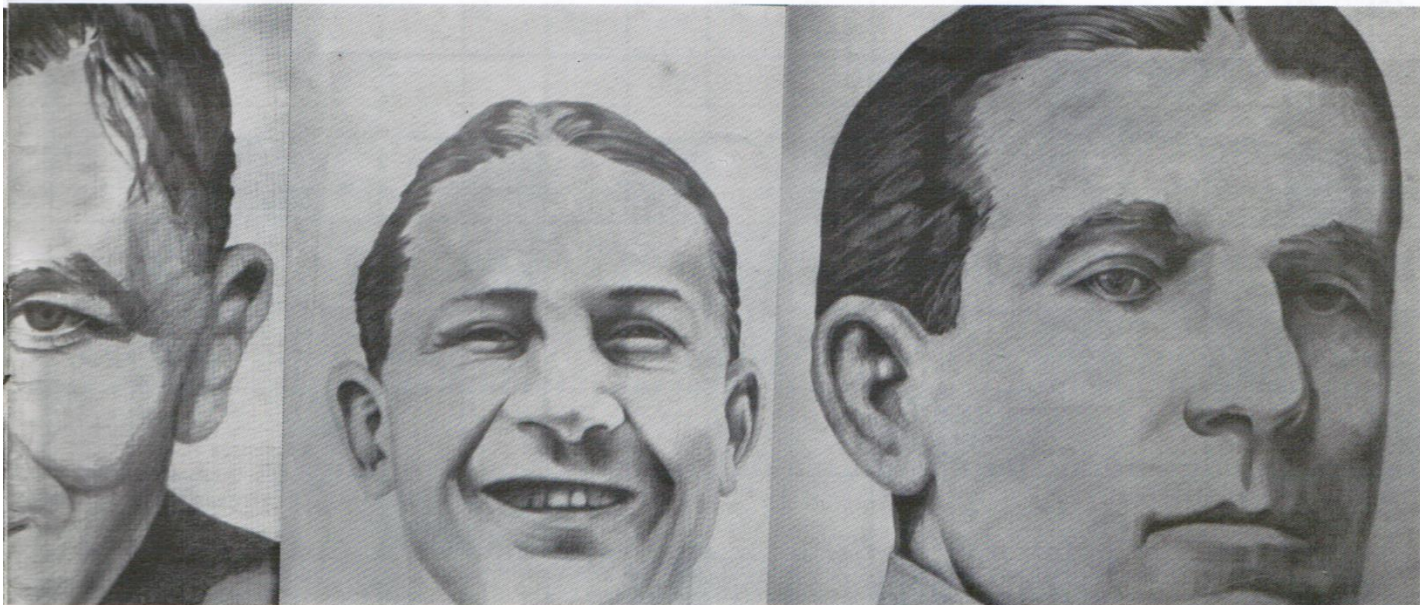
For det andet foregår der en udvikling i retning af ændring af arbejdsprocesserne. F.eks. er der ikke længere så meget brug for mandens fysiske styrke. Idealet om den store, stærke mand begynder at miste sin samfundsmæssige baggrund. Der er heller ikke længere så meget brug for den dominerende mand nu, hvor mange ledelsesfunktioner bliver mere demokratiske med gruppearbejde, selvstyrende grupper o.s.v. Også indenfor den offentlige sfære stilles der altså efterhånden nogle nye krav til manden.

For det tredje skal nævnes, at også kvinderne med den nye kvindebevægelse er begyndt at stille krav til manden om hele hans måde at være på. Og det er da også udmærket, men nok svært at klare for mange mænd.

Man kan derfor sammenfattende sige, at en række samfundsmæssige forandringer har betydet, at manden stilles overfor nye krav, som hans gamle "kønsrolle" ikke rigtig gør ham egnet til at opfylde. Der er tale om en modsætning mellem nogle efterblevne bevidsthedsformer (mandens kønsrolle) og nogle samfundsmæssige forandringer (ændringer indenfor familien, på arbejdspladserne o.s.v.). Det er denne modsætning, der har skabt mandebevægelsen.

Kønsrollernes rødder

Hvis mandebevægelsen blev stående ved bare at modernisere mandens rolle, så den bedre passede til de nye tider, ville mande-

UDEBLEV.

bevægelsen nok være ret uinteressant. Vi må gå videre og få fat i konsrollerne røder: den kønsspecifikke arbejdsdeling. Vi må arbejde for et samfunds, hvor arbejdsdelingen kan ske ud fra naturlige evner, egne ønsker og ikke en samfundsmæssig tvang.

Det er netop det, at kampen er rettet mod den kønsspecifikke arbejdsdeling, der forener mandebevægelsen, kvindebevægelsen og den øvrige venstrefløj. Op-hævelse af enhver arbejdsdeling på baggrund af køn kunne jo formuleres som endemål for både mande- og kvindebevægelsen og gør vores arbejde klart socialistisk: At afskaffe den kønsspecifikke arbejdsdeling lader sig ikke gøre indenfor det borgerlige samfunds rammer.

Venstrefløjen kan lære af mandebevægelsen

Som nævnt har venstrefløjen i øvrigt ikke vist megen interesse for mandebevægelsen. Det kan skyldes, at vi beskæftiger os med ret fundamentale ting: med selve den måde vi lever på, vi arbejder på og organiserer os på. Dette gør mandebevægelsens arbejde svært at omsætte i konkrete politiske krav og derfor svært at kapere for den øvrige venstrefløj. Men det gør ikke mandebevægelsen mindre væsentlig. På mange områder kan den øvrige venstrefløj endda lære af os:

Vi har en vigtig funktion ved at råbe op om, at den socialistiske kamp er en kamp mod det borgerlige samfund i alle dets former: mod familien, mod arbejdsdelingen og en kamp for et menneskeværdigt samfund. Venstrefløjens grupper og partier har tit en tendens til at tabe perspektivet i den daglige kamp. Det hele kommer til at dreje sig om den konflikt der og den arbejdskamp der. Visionerne

visner.

Også med hensyn til organisationsformer kan venstrefløjens lære noget af mandebevægelsen: Det er som om man her efterligner det kapitalistiske samfunds egne organisationer og bruger en hierarkisk struktur med elitepræg. Man betjener sig ofte af nogle mandschauvinistfremelskende arbejdsformer, hvor det er Mænd (med stort M), der bedst kan klare sig. Men det er ikke særlig smart, for den manderolle, man dyrker, betyder:

1) manglende åbenhed overfor nye ideer. (Manden er bange for at vise sin uvidenhed).

2) at organisationerne ikke kan udfolde deres fulde potentielle styrke. (Manden virker repressiv på sine omgivelser — både mænd og kvinder).

3) manglende ægte følt solidaritet. (Manden er egocentriker — men solidariteten er et af vores vigtigste våben).

4) at grupperne/partierne kommer til at fungere som rene magtkamparenaer. (Manden er helt god til at føre sine egne synspunkter frem og tilsvarende dårlig til at tænke på helhedens interesser).

Og endelig må venstrefløjen lære at forstå betydningen af solidariteten mellem kønnene. I tilspidsede situationer som f.eks. arbejds konflikter kan det blive afgørende for udfaldet om deltagerne lader sig splitte i mænd og kvinder. Hvis eksempelvis kvinden i et forhold går ud i konflikt, bliver hun afhængig af mandens vilje til at overtage hendes del af arbejdet med hjem og børn. En tilsvarende afhængighed eksisterer også, hvis det er manden der er deltager i en arbejdskamp.

Men også i det daglige er det afgørende for vores styrke, at vi ikke lader os splitte op i mænd og kvinder, men lærer at arbejde sammen.

Mandskamp og kvindekamp hænger sammen

Heller ikke den mistænksomhed og ned-ladenhed, mandebevægelsen er blevet mødt med fra kvindebevægelsens side synes særlig berettiget. Hvis kvindekampen skal lykkes, kræver det da en mandekamp. De to bevægelser er to sider af den samme sag: Kampen mod de reaktionære konsroller og den kønsspecifikke arbejdsdeling, som er årsagen til disse konsroller.

Manden og kvindens konsroller hænger snævert sammen: de er hinandens spejlbil-leder, kan man sige og betinger derfor også hinanden gensidigt: den ene kan ikke bestå uden den anden: kvinden holder ofte manden fast i hans gamle rolle og når det lykkes manden at ændre sin måde at være på, tvinges kvinden til at følge efter. Vi er nødt til at hjælpe hinanden i arbejdet med at gøre op med de gamle roller.

Det er som om kvindebevægelsen glemmer, at manden, selvom han på mange måder er formidler af den samfundsmæssige undertrykkelse af kvinden, også selv er undertrykt: Han er i kraft af sin samfundsmæssige placering ligesom kvinden låst fast i en personlig set utilfredsstillende rolle.

Mandekampen og kvindekampen hænger altså snævert sammen. Det betyder ikke, at man kan forestille sig de to bevægelser forenet engang i fremtiden. Tværtimod vil det blive ved med at være nødvendigt, at vi arbejder på hver sin front, men det ville være rart med lidt praktisk solidaritet en gang i mellem.

Mandebevægelsen og kvindebevægelsen har jo det fælles, at vi fører en i sit væsen socialistisk kamp mod en kønsspecifikke arbejdsdeling og dens personlige og samfundsmæssige konsekvenser.

